

Medlemsgodkendt udviklingsstrategi
2023-27 for LAG Nordvestsjælland

'Det gode bæredygtige liv i Nordvestsjælland'

Finansieret af
Den Europæiske Union

Indholdsfortegnelse

Generelle oplysninger om den lokale aktionsgruppe.....	3
Resumé af udviklingsstrategien.....	5
A. Redegørelse for processen.....	6
B. Beskrivelse af den lokale aktionsgruppe	7
C. Analyse af området	9
Opsummering af situationsbeskrivelse	9
D. SWOT-analyse	13
Strategiens vision og handlingsplan, mål, aktiviteter og forventede resultater	15
E. Udviklingsstrategiens vision	15
Definition: Hvordan arbejder vi med bæredygtighed i LAG Nordvestsjælland?.....	16
F. Udviklingsstrategiens indsatsområder og mål.....	18
1. Iværksætteri og Innovation (erhvervsudvikling)	18
2. Oplevelsesøkonomi (erhvervsudvikling)	18
3. Bæredygtige landsbyer (rammevilkår såvel som erhvervsudvikling).....	19
4. Bosætning og fastholdelse af børnefamilier (rammevilkår).....	19
5. Natur-kultur (rammevilkår)	19
G. Aktionsgruppens egne prioriteringskriterier	20
H. Udviklingsstrategiens målsætninger, mål for indsatsområder og aktiviteter	21
H1. Erhvervsrettede mål og aktiviteter	21
H2. Mål og aktiviteter, der forbedrer rammevilkårene for udvikling af landdistrikterne.....	24
Bilag 1: Analyse af området, lokale udfordringer, udviklingsbehov og potentialer	27
1) Befolkning, areal og befolkningsudvikling.....	27
2) Bosætningsmønster på landet og i byer	30
3) Alders- og kønsfordeling.....	32
4) Uddannelsesniveau	35
5) Erhvervsstruktur	36
6) Arbejdspladser i kommunerne og beskæftigelsen blandt borgerne.....	36
7) Beskæftigelse.....	39
8) Arbejdsløshed.....	40
9) Pendling.....	41
10) Indkomster	42
11) Befolkningens sundhed og øvrige sundhedsforhold	42
12) Infrastruktur	43
13) Uddannelsesstilbud.....	44
14) Energiforsyning.....	45
15) Naturudnyttelse og -benyttelse	47
16) Kulturelle forhold	48
17) Særlige klima-/miljømæssige forhold	49

Generelle oplysninger om den lokale aktionsgruppe

Navn på lokal aktionsgruppe (ansøger)

LAG Nordvestsjælland

Angiv om aktionsgruppen er en LAG, FLAG eller integreret LAG/FLAG

LAG

Afgrænsning af aktionsgruppens geografiske område (kommuner, evt. øer samt region)

Holbæk, Kalundborg, Odsherred og Sorø Kommune – alle beliggende i Region Sjælland

Aktionsgruppens adresse

Skarridsøgade 37, 2. sal, 4450 Jyderup

Aktionsgruppens CVR nr.

43313541

Aktionsgruppens Nemkonto nr.

9880-350070

Aktionsgruppens telefonnr.

51 31 64 56

Aktionsgruppens e-mail

flemmingengtoft@gmail.com

Forperson for bestyrelsen

Flemming Engtoft Larsen

Forpersons adresse

Kongstensvej 27, 4400 Kalundborg

Forpersons telefonnr.

51 31 64 56

Forpersons e-mail

flemmingengtoft@gmail.com

Underskrifter jævnfør vedtægter:

Flemming E. Larsen

Sif Orbesen

Max Møller Hansen

(underskrevet side vedhæftet som separat bilag)

Finansieret af
Den Europæiske Union

Bilagsoversigt

1. Statistisk underbygget analyse af området
2. Dokumentation for medlemmers godkendelse af udviklingsstrategien
3. Dokumentation for at udviklingsstrategien har været i høring hos kommuner
4. Dokumentation for at udviklingsstrategien har været i høring hos regionen

Resumé af udviklingsstrategien

Vores vision er at skabe forudsætninger for 'Det gode bæredygtige liv i Nordvestsjælland'.

Motivationen er at arbejde med Verdensmålene på et lokalt niveau og sikre, at vi med de lokale udviklingstiltag understøtter de globale visioner.

Visionen er at gøre det attraktivt at leve og arbejde i landdistrikterne ved at prioritere fem indsatsområder:

1. Iværksætteri og Innovation
2. Oplevelsesøkonomi
3. Bæredygtige landsbyer
4. Bosætning og fastholdelse af børnefamilier
5. Natur-kultur

De fem fokusområder beror på en socioøkonomisk-demografisk analyse af vores område, dets udfordringer, udviklingsbehov og potentialer.

Analysen peger bl.a. på, at vi i Nordvestsjælland har en erhvervsstruktur bestående af især mindre virksomheder. Der er plads til og behov for flere iværksættere, og vi ser et potentiale for videreudvikling af de bestående mindre virksomheder via innovation. Vi har en fantastisk – men nogle steder også sårbar – natur præget af Istidens massive kræfter, 436 km kystlinje samt en stærk kulturhistorisk identitet som vi kan bruge som fundament for en bæredygtig videreudvikling af oplevelsesøkonomien og natur-kultur oplevelser, der også vil komme lokalbefolkningen til gavn.

Vores befolkningstilvækst er mindre end landsgennemsnittet. Gennemsnitsalderen er 3 år højere end Danmark som helhed, men samtidigt ligger vi langt under i aldersgrupperne 0-9 og 20-39 år. Vi ønsker at bedre rammerne for bosætning og fastholdelse af børnefamilier. Derudover oplever mange mindre byer befolkningstilbagegang. Dette aspekt ønsker vi også at arbejde med i samtænkning med de øvrige indsatsområder.

A. Redegørelse for processen

Bestyrelsen for LAG Midt-Nordvestsjælland (2014-22) tog tidligt initiativ til et partnerskab med det formål at danne en lokal aktionsgruppe for programperioden 2023-2027. Med udpegningen af Frederikssund som ny LAG-kommune var det i første omgang vigtigt at få afklaret, om Lejre ville fortsætte sammen med de 4 andre kommuner i den gamle LAG, eller om de ville kigge i retning af Frederikssund.

Det blev i marts-april klart, at Lejre kiggede i Frederikssunds retning, og der blev derfor 20. april 2022 indkaldt til informationsmøde for de 4 kommuner, hvilket blev afholdt 5. maj 2022. Med enstemmighed besluttede forsamlingen, at man gerne ville ansøge om at blive godkendt som tilskudsberettiget lokal aktionsgruppe for perioden 2023-27. Godkendelsen kom 9. maj 2022, og indkaldelsen til stiftende generalforsamling blev annonceret 25. maj 2022

Den 8. juni blev der holdt stiftende generalforsamling, og foreningen fik navnet LAG Nordvestsjælland. Der var 58 deltagere. 28 stillede op til valget til bestyrelsen, 1 til valget som forperson.

Strategiprocessen har foregået integreret med refleksioner over den foregående programperiode 2014-22 i LAG Midt-Nordvestsjælland. Således har der 15. august 2022 været afholdt møde med repræsentanter fra de fem gamle kommuner og de lokale erhvervsråd for at opsamle erfaringer og synspunkter med både evaluering og udviklingsstrategi for øje. Sideløbende med dette har der været kontakt til områdets to turismeselskaber Destination Sjælland og VisitOdsherred og andre interessenter med indsigt i og viden om udviklingsstrategiens indsatsområder. Endelig har der 11. oktober 2022 været holdt et møde med 3 af områdets 4 borgmestre, idet den 4. kommune var repræsenteret ved udvalgsnæstforperson.

Udviklingsstrategiens vision, mål og aktiviteter blev drøftet og formuleret på et bestyrelsesseminar 4. september 2022. Omdrejningspunktet for seminaret var drøftelse af fire overordnede punkter: 1) Dem vi er og det vi ved/kan (herunder situationsbeskrivelse og SWOT-analyse), 2) Det vi vil (formulering af vision og mål), 3) Måden vi vil gøre det på (drøftelse af værdigrundlag) og 4) Hvad vi vil gøre (handlingsplanen).

Udviklingsstrategiens 1. udkast er efterfølgende blevet udarbejdet og 22. september 2022 sendt til bestyrelsesmedlemmerne, så de havde mulighed for at læse det i en tidlig udgave og konsultere med deres respektive socioøkonomiske baglande.

Et 2. udkast blev herefter sendt til bestyrelsen 30. september 2022, der godkendte dette 6. oktober 2022. 7. oktober 2022 blev det sendt i høring hos kommuner og region. Forslaget er endvidere lagt frem for offentligheden 13. oktober 2022 på foreningens nye hjemmeside understøttet af presseomtale i lokale medier og e-mail direkte til medlemmer.

De modtagne høringssvar og øvrige input har været positive overfor strategien og har ikke givet anledning til ændringer af denne. 27. oktober 2022 er medlemmer indkaldt til ekstraordinær generalforsamling, og denne er afholdt 10. november 2022, hvor strategien blev enstemmigt godkendt.

LAG Midt-Nordvestsjællands bestående koordinators har i tæt samarbejde med bestyrelsen forestået selve udarbejdelsen af udviklingsstrategien.

B. Beskrivelse af den lokale aktionsgruppe

LAG Nordvestsjælland er et tæt partnerskab bestående af kommuner, regionen, de lokale erhvervsråd samt den brede vifte af frivillige organisationer i vores område, der samtidigt har den tætte kobling til områdets borgere.

Interaktionsformen vil være såvel fysiske og digitalt understøttede møder som information via den skrevne lokalpresse, egen hjemmeside, sociale medier og elektroniske nyhedsbreve. Aktionsgruppen vil tilstræbe at have en bred og for området repræsentativ medlemsskare, så gensidig idégenerering, inspiration og vidensdeling faciliteres. Det er vigtigt for at understøtte aktionsgruppens bottom up-tilgang, at den lokale aktionsgruppe er kendt i brede kredse. Via moderne tekniske hjælpemidler vil vi også forsøge at gøre afstandene kortere.

Aktionsgruppen vil generelt lægge vægt på aktiv spredning af best practice – både i forhold til metoder og konkrete projekter, der kan inspirere til efterfølgelse og videreudvikling. Det være sig i form af seminarer, infomøder og digital formidling.

I den forudgående programperiode har der været samarbejdsprojekter med bl.a. Region Sjælland ('Nye muligheder i de mindre byer i Midt- og Nordvestsjælland'), kommercielle aktører indenfor turismeerhvervet ('Velkommen i baghaven') og forskellige frivillige foreninger ('Op på Cyklen!'), og det er ønsket, at dette sigte fastholdes – ikke mindst med henblik på etablering og spredning af best practice inden for relevante områder. Der er således allerede righoldige erfaringer med lokalt og regionalt samarbejde.

I den nye programperiode vil aktionsgruppen være meget åben overfor samarbejde med internationale aktører, og vi vil således løbende have fokus på at vurdere, om internationalt samarbejde kan bidrage til udviklingsstrategiens gennemførelse. I den forudgående programperiode er der snuset til InterReg-(for)projekter. Dette erfaringsgrundlag vil danne basis for at afveje fordele og ulemper ved deltagelse i fx InterReg-projekter. Derudover vil vi tilstræbe at have en tæt dialog med regionale spillere som Region Sjælland og Erhvervshus Sjælland om evt. deltagelse i relevante Social- og Regionalfondsprojekter, såfremt deltagelse i disse kan være med til at støtte op om udviklingsstrategiens gennemførelse og opnåelse af konkrete lokale effekter.

Ved etablering af aktionsgruppen har partnerskabet gjort en aktiv indsats for at synliggøre foreningen og bestyrelsesarbejdet via annoncering overfor brede målgrupper, hvilket har resulteret i en bedre aldersmæssig repræsentation i bestyrelsen samt en kønsfordeling så tæt på 50:50 som muligt.

Med en bestyrelse på 17 personer og en driftsøkonomi, der pga. antal kommuner og kommunal støtte muliggør etablering af et sekretariat på mere end én person, har LAG Nordvestsjælland betragtelige ressourcer og kompetencer til at gennemføre strategien, herunder at leve op til forvaltnings-, overvågnings- og evalueringskrav. Samtidigt er aktionsgruppen mindre sårbar end andre aktionsgrupper, der kun har én medarbejder. Dette giver desuden mulighed for en vis grad af specialisering i løsning af arbejdsopgaverne.

Bestyrelsen påtænker at have 3-5 årlige bestyrelsesmøder (nogle reserveret til indstilling af projekter, andre til mere strategiske drøftelser) og ét årligt bestyrelsesseminar. Seminaret har bl.a. til formål at sikre løbende overvågning og evaluering af denne udviklingsstrategis gennemførelse.

Bestyrelsen har nedsat et forretningsudvalg bestående af tre personer, der har den daglige kontakt med sekretariatet og er ansvarlig for gennemførelse af proces mht. rekruttering af sekretariatsmedarbejdere gennem offentligt opslag og efterfølgende samtaler.

I forretningsudvalget sidder en kasserer, der gennem budgetlægning og -kontrol på basis af periodisk rapportering fra sekretariatet samt individuel opfølgning vil sikre en forsvarlig og transparent administration af drifts- og projektmidler.

Det vil gennem skriftlig instruks blive sikret, at såvel aktionsgruppens bestyrelse som sekretariat er velinformeret om både habilitet (ud fra Forvaltningslovens bestemmelser og supplerende vejledning fra Bolig- og Planstyrelsen) og tavshedsforpligtigelse.

Bestyrelsen vil arbejde efter et scoringssystem, der tager udgangspunkt i de prioriteringskriterier, der er udmeldt fra Bolig- og Planstyrelsen og evt. egne lokale prioriteringskriterier.

Bestyrelse, forretningsudvalg og sekretariat vil løbende evaluere på behovet for at tilvejebringe ny viden og kompetencer, der skønnes nødvendige for udviklingsstrategiens gennemførelse. Det kunne fx være inden for bæredygtighedsområdet, der må forventes at udvikle sig yderligere inden for den 5-årige programperiode. Derudover vil sekretariatet aktivt deltage i virtuelle koordinatorkonferencer og fysiske møder for koordinatorene.

Den lokale aktionsgruppe vil tilstræbe gode arbejdsproduktivitetsfremmende fysiske rammer og en sekretariatsplacering, der fremmer tilgængeligheden for og til hele området. Dette også sagt ud fra en vurdering af områdets potentielle ansøgere og aktører, der som anført i situationsbeskrivelsen har et lavere uddannelsesniveau end gennemsnitligt i Danmark. Det er derfor et fokusområde for aktionsgruppen at kunne tilbyde højt kvalificeret vejledning og sparring med ansøgerne, så fx mindre stærke skriftlige kompetencer eller manglende kendskab til opbygning af forretningsplaner til brug for ansøgningsprocessen ikke bliver en hæmsko for, at gode innovative lokale idéer kan nyde fremme til gavn for hele området.

C. Analyse af området

Analysen af LAG Nordvestsjælland's socioøkonomiske og geografiske situation falder i to dele. Først har vi beskrevet områdets nuværende situation. Beskrivelsen opsummerer og fortolker det statistisk understøttede datamateriale og analysearbejde, der ligger som bilag 1. Derefter har vi lavet en SWOT-analyse baseret på situationsbeskrivelsen med tilhørende datamateriale OG bestyrelsesmedlemmernes omfattende viden og indsigt i området fra deres forskelligartede perspektiver.

Opsummering af situationsbeskrivelse

Befolkning

Befolkningstætheden i vores fire kommuner varierer fra 126 pers./km² i Holbæk Kommune til 84 pers./km² i Kalundborg Kommune. Gennemsnittet for vores område er 110 pers./km². Til sammenligning er befolkningstætheden 138 pers./km² i landet som helhed. Vi er således lidt tyndere befolket.

Det samlede befolkningstal i området er steget de seneste år. På 6 år er der kommet godt 3.000 flere indbyggere (fra 181.227 til 184.271 - en vækst på 1,7 %). Perioden 2020-22 udgør halvdelen af denne vækst. Kigger man nærmere i tallene, kan man dog se, at det er Holbæk Kommune, der i stor udstrækning vokser, mens Sorø Kommune vokser svagt. Antallet af indbyggere i Kalundborg Kommune er i dag lavere end i 2016, mens Odsherred Kommune har oplevet tilbagegang siden toppen i 2019.

Befolkningsvæksten på landsplan er 2,9 %, når vi ser på 2016-22, så vi vokser mindre end gennemsnittet.

Befolkningstallet i det åbne land og i byer på under 200 indbyggere ligger stabilt, men har dermed heller ikke fået andel i væksten på 1,7%. Især byer med over 15.000 indbyggere har oplevet vækst, hvilket dog dækker over Holbæk by med en vækst på 5,1 %, mens Kalundborg by er blevet 1,7 % færre indbyggere. Kategorien af byer med 5.-15.000 indbyggere har samlet oplevet et fald på 1,2 %, hvilket dog dækker over et varieret mønster, hvor tilbagegang i Nykøbing Sj. (Odsherred Kommune) vægter en del. Mest markant har byer med 500-1.000 indbyggere oplevet en tilbagegang i befolkningstallet i 12 ud af 14 byer.

Vi ønsker at gøre noget ved den skævt fordelte befolkningsvækst ved at styrke de mindre byer – dette vil blive indtænkt i kombination med en indsats for at tiltrække børne- og ungefamilier og styrke iværksætteri.

Mellem kommunerne er der også betydelig forskel. I Odsherred bor 50 % i det åbne land eller i byer under 1.000 indbyggere. For Holbæk Kommune er dette tal 28 %. Holbæk og Kalundborg er kendetegnet ved at have én hovedby, Sorø Kommune til dels ligeså (hvis Sorø by og Frederiksberg ses lidt under ét), mens Odsherred Kommune har flere geografisk adskilte bycentre.

Samlet set har befolkningen i LAG Nordvestsjælland en højere gennemsnitsalder (45,2 år) end landet som helhed (42,2 år). Vi bliver også 'hurtigere ældre' end udviklingen på landsplan. I perioden 2016-22 er gennemsnitsalderen steget med 3,0 år, mens det på landsplan 'kun' er 1,5 år. Gruppen af de 20-29-årige er lavere i alle fire kommuner end i hele landet. Odsherred Kommune har, med en lille andel af børn og unge og en høj andel af 60-79-årige, den højeste gennemsnitsalder af de fire kommuner på hele 49,5 år.

Området har færre børn (0-9 år) end landsgennemsnittet. Skal vi matche dét, skal vi have ca. 2.220 flere børn i 0-9 års-alderen. Det viser et underskud af børnefamilier. Især Odsherred Kommune og til dels Kalundborg Kommune trækker gennemsnittet ned, mens Sorø og Holbæk Kommune er tættere på landsgennemsnittet.

Vi ønsker derfor at gøre noget ved den skæve aldersfordeling og stigende aldring ved at styrke bosætningen af børne- og ungefamilier. Det er et ønske, at vi i den kommende programperiode har en aldring, der er mindre end landsgennemsnittet (hvor den i forudgående programperiode har været dobbelt så høj som landsgennemsnittet) og bliver bedre til at holde på de unge. Ved at kombinere dette med et fokus på iværksætteri og innovation kan der skabes jobs til de nye tilflyttere, mens fokus på Natur-kultur og oplevelsesøkonomiske tiltag giver mulighed for store oplevelser i fritiden. En god og tryk barn-/ungdom kan også være med til at lægge kimen til fremtidig (gen)bosætning, selv hvis vi mister dem i en periode pga. uddannelse i de store byer.

Den gennemsnitlige levealder for en nyfødt 0-årig i vores område forventes at blive 80,1-80,5 år. Det er godt ét år mindre end landsgennemsnittet, hvilket taler ind i en sundhedstilstand, der er dårligere end gennemsnittet. Dette gælder også for Region Sjælland som helhed.

Den kønsmæssig fordeling i området er ekstremt tæt på 50:50. Indenfor de enkelte aldersgrupper er der dog forskelle: I de yngre aldersgrupper er der flest drenge/mænd, mens der i de mere modne aldersgrupper er flest kvinder.

Til- og fraflytningen fra området er steget i de senere år. Den årlige til- og fraflytning mellem vores fire kommuner udgør 17-30 % af de årlige flytninger. I Sorø Kommune kommer 17 % af tilflytterne fra enten Holbæk, Kalundborg og Odsherred Kommune, mens det i Odsherred Kommune er 30 % af tilflytterne, der kommer fra de tre andre kommuner. Resten kommer altså fra landets øvrige andre kommuner.

Erhverv

I perioden 2016-20 er der i gennemsnit skabt 600 arbejdspladser pr. år. Brancher fordelt på arbejdspladser varierer fra kommune til kommune, men har dog også store lighedstræk. Medicinalindustrien er meget stor i Kalundborg Kommune. I alle kommuner fylder andelen af Bygge & Anlægsarbejdspladser meget. I Holbæk og Sorø udgør Social- og Sundhedsvæsen en stor andel. Andelen af industriarbejdspladser er stor i Kalundborg og lille i Holbæk.

Området har mange små virksomheder, flere mellemstore virksomheder – især indenfor Bygge- og Anlægsbranchen – og få større virksomheder. Dette gælder dog ikke Kalundborg, der bl.a. har to virksomheder med over 1.000 ansatte. Mange små ejerledede nichevirksomheder indenfor produktion og håndværk er kendetegnet ved, at ejer(e) er oppe i årene og dermed overvejer pensionering, men at det samtidigt er svært at finde de nye (og yngre) ejere, der kan sikre de pågældende lokale arbejdspladser med tilhørende opretholdt service for lokalsamfundet.

Vi ønsker at bygge videre på den bestående erhvervsstruktur ved at styrke iværksætteri samt innovationen i de mange små virksomheder, der kendetegner vores område.

Landbrug og gartneri har en væsentlig, men svindende økonomisk betydning, og på fødevareområdet spirer mikrovirksomheder frem.

Turisme spiller erhvervs- og detailhandelsmæssigt en stigende rolle, bl.a. drevet af store sommerhusområder i Odsherred og Kalundborg og en ændret anvendelse af disse under og efter Corona-epidemien.

Vi ønsker at udfolde det store, endnu ikke fuldt realiserede potentiale for sammenhængende natur-, kultur- og gastronomioplevelser ved at styrke oplevelsesøkonomien i vores område – vel at mærke på en bæredygtig

måde, hvor de stedbundne natur- og kulturressourcer tænkes sammen med bæredygtige transport- og opholdsformer, og hvor der samtidigt er fokus på indsatser, der skaber synergi mellem forskellige aktører inden for oplevelsesøkonomien.

Antal beskæftigede med bopæl i kommunerne er 2016-2020 steget med lidt over 600 personer om året. Ledigheden i området er pt. lav og ligger på 2,2 – 2,5 %, hvilket må kaldes fuld beskæftigelse. Området rummer dog konjunkturfølsomme brancher, her tænkes især på Bygge- & Anlægsområdet.

LAG Nordvestsjælland kommuner er alle udpendlingskommuner. Der ligger ikke specifikke tal på andelen af udpendling til København og omegn, men den må antages at være rimelig høj, hvorfor arbejdsmarkedet i København har en stor økonomisk betydning for området.

Nettounderskuddet af arbejdspladser er i området samlet set omkring 15.000. Sorø er den største ind- og udpendlingskommune. Holbæk og Sorø Kommune har det højeste indkomstniveau i området – sandsynligvis grundet det højere uddannelsesniveau og udpendlingen til København, hvor lønniveauet ofte er højere end andre steder. De to kommuner ligger på 97 % af landsgennemsnittet. Indkomstniveauet er lavest i Odsherred Kommune, hvor det ligger 13 % under landsgennemsnittet.

Vi ønsker at mindske arbejdspladsunderskuddet ved at støtte iværksætteri og innovation i de mange små virksomheder, der kendetegner vores område. Dette vil samtidigt styrke bosætningsindsatsen.

Befolkningen i LAG Nordvestsjælland har et lavere uddannelsesniveau end landet som helhed. Andelen af personer med kun grundskole er højere og antallet med lang videregående uddannelse er lavere. Til gengæld er andelen af personer med erhvervsuddannelser højere end i landet som helhed. Uddannelsesniveauet i Sorø Kommune afviger fra resten af området ved at have et noget højere uddannelsesniveau. Modsat er det i Odsherred og Kalundborg Kommune.

Selvom der fortsat er mindre skoler i lokalområderne, er tendensen, at de lukker (og i mange tilfælde bliver til friskoler). Der er blot få kompetencegivende uddannelser i området, selv om der i de senere år er kommet uddannelser (tilbage) til Holbæk og nye i Kalundborg.

Øvrige forhold

Energiforsyning

Fjernvarme er koncentreret omkring de større byer, mens naturgas og anden fossil opvarmning er mest udbredt i de mindre byer og på landet. Fx er der i byer som Ruds Vedby, Dianalund og Stenlille således kun naturgas. Der ligger strategiske energiplaner i Kalundborg (mod 2035), Holbæk (mod 2030) og Sorø (Vision2022 inkl. klimahandleplan). I Odsherred Kommune er den seneste plan fra 2016. Omvendt er Odsherred Forsyning langt fremme med planer om at udvide fjernvarmenettet i kommunen.

Trafikale forhold

Øst-vest gående er den kørende infrastruktur mest udbygget med motorveje – dog mangler de sidste 28 km fra Knabstrup til Kalundborg. De nord-syd gående forbindelser er mere udfordrede. Dækningen af den offentlige transport i landdistrikterne er sparsom, og derfor er borgerne her som oftest afhængig af en bil for at komme til og fra arbejde/uddannelse.

Kulturelle forhold

Der er et stærkt kulturliv i området med flere teatre, museer, gallerier og festivaler samt mange selvstændigt udøvende kunstnere. Lokale fødevarer på højt gastronomisk niveau er også ved at blive en del af områdets kulturelle identitet.

Natur

Området rummer store naturressourcer. Dels en 436 km lang kystlinje, dels meget varierede og smukke landskabstyper, der ofte bærer præg af Istidens omformning af landmassen.

Vi ønsker at skabe attraktive rum til fællesskaber i naturen, forudsat at aktiviteterne indtænker formidling om fx den geografiske stedbundethed og bæredygtig brug af naturen. Heri ligger en læring om, at kulturen ikke må lægge naturen til last, men at vi skal arbejde for at skabe synergi imellem dem.

Særlige miljø-/klimamæssige forhold

Andelen af lavbundslande ligger lidt højere end landsgennemsnittet. Sorø og Holbæk Kommune ligger noget over landsgennemsnit (hhv. 7,0 % og 5,8 % mod 4,0 % for Danmark som helhed). Omvendt ligger Odsherred Kommune langt under (1,8 % af arealet er lavbund).

Bæredygtig udvikling og grøn omstilling (inkl. særlige regionale/kommunale områdespecifikke indsatser)
Se bl.a. under 'Energiforsyning'.

Særlige stedbundne ressourcer

Naturen inkl. kysten og de varierede landskaber giver righoldige muligheder for rekreation, fysisk udfoldelse, fællesskab, identitetsskabelse og bæredygtig erhvervsmæssig konceptualisering i større eller mindre grad (fx Istidsruten, Geopark Odsherred, Naturpark Åmosen, Røsnæs Rundt etc.)

Opsummerende vurdering af særlige kendetegn, problemstillinger og behov

Nordvestsjælland har store ressourcer i naturen og kulturen, hvilket kan bringes i spil på flere forskellige planer. Både i forhold til de allerede bosatte, de der påtænker at bosætte sig her samt besøgende udefra. Dette potentiale kan udfoldes yderligere oplevelsesøkonomisk, dog ikke på bekostning af bæredygtigheden.

På en del demografiske og socioøkonomiske parametre ligger området dårligere til end landsgennemsnittet: Folk er 3 år ældre og dør 1 år tidligere. Vi er befolkningsmæssigt i underskud i aldersgrupperne 0-9 og 20-39 år. Vi tjener mindre og er dårligere uddannet. Der har samlet været en lille befolkningsvækst, der dog er lavere end i landet som helhed. Visse områder og bystørrelser går befolkningsmæssigt tilbage. Det gælder særligt byer med 500-1000 indbyggere med et par enkelte undtagelser.

Vi har et betragteligt underskud af arbejdspladser i forhold til beskæftigede borgere, så udpendingen er stor. Erhvervsstrukturen er på flere punkter sårbar: Den konjunkturfølsomme Bygge- og Anlægsbranche fylder meget hos os, og vi har mange små virksomheder, hvoraf en del står overfor generationsskifteudfordringer med risiko for tab af arbejdspladser og serviceudbud for borgerne. Der er derfor et behov for mere iværksætteri og mere innovation i bestående virksomheder mhp. arbejdspladsskabelse.

Den fysiske infrastruktur udgør et problem – også i forhold til ovennævnte pendlingsmønster. I de senere år er den digitale infrastruktur forbedret, hvilket åbner mulighed for mere hjemmearbejde – fx i knudepunkter, hvor funktionstømt bygningsmasse bruges til nye formål samtidigt med, at sociale relationer etableres og styrkes – og dermed også mere bosætning fra familier, der kan kompensere for det nuværende underskud blandt de 0-9 og 20-39 årige (kaldet børne- og ungefamilier).

D. SWOT-analyse

SWOT-analysen er udarbejdet af LAG Nordvestsjælland's bestyrelse. Som baggrund ligger et udførligt datamateriale om området (se bilag 1) og bestyrelsesmedlemmernes omfattende viden.

Styrker	Svagheder
Naturen og kysten Fødevarer Lokale stedbundne fællesskaber Friluftsliv, turisme og kystturisme Kunstnerkultur Stærk kulturhistorie Iværksætterkultur Mange aktive seniorer Nærheden til København	Mangelfuld fysisk infrastruktur Lavt uddannelsesniveau Få uddannelsesinstitutioner Høj gennemsnitsalder og færre børnefamilier Få kulturelle fyrtårne Manglende fælles identitet Forskellige turismesamarbejder Underskud af arbejdspladser Tomme bygninger og forladte arealer
Muligheder	Trusler
Spydspidsprojekter/fyrtårne (f.eks. naturparker) Eksperimentarium for grøn omstilling Skabe fælles særkende/identitet Øge bosætning pga. hjemmearbejde digitalt muligt Synlig helårsturisme i området som helhed Tiltrække private og offentlige arbejdspladser Gøre iværksætteri til del af befolkningens 'mindset' Udnytte tomme bygninger og forladte arealer	Affolkning ved næste økonomiske krise Udflytning af arbejdspladser fra området Tab af arbejdspladser pga. mgl. generationsskifte Konjunkturfølsomme brancher fylder en del Øgede afstande pga. yderligere centralisering Afsvækkelser af foreningsliv pga. aldersprofil Tab af handel pga. webindkøb udenfor området

Helt overordnet er et fokus på bæredygtighed i flere dimensioner (ikke kun klima- og miljømæssigt, men også økonomisk og socialt) den afgørende præmis for både at udfolde vores uforløste potentialer og løse nogle af områdets demografiske og socioøkonomiske udfordringer. Derfor ligger bæredygtighed som et underliggende fundament for alle de handlinger, der udspringer af SWOT-analysen.

Vores område har store ressourcer i naturen, kysten, lokale fødevarer og en stærk kulturhistorie. Vi oplever, at det er oplagt at udnytte disse styrker ved at udvikle oplevelsesøkonomien i området. Vores fokus vil bl.a. være på synliggørelse gennem turismeselskaberne og skabelse af synergi mellem tiltag. Vi skal heller ikke vige tilbage for at tænke stort og bidrage til skabelsen af spydspidsprojekter/fyrtårne, da det ofte viser sig, at den lokale aktionsgruppe kan være døråbner og 'lokalt kvalitetsstempel' for større fondes engagement.

Et sådant arbejde vil også bidrage til at udvikle områdets identitet og befolkningens selvforståelse og trivsel og gøre det mere attraktivt at bo i vores område. Samtidig vil det kunne skabe arbejdspladser og øget beskæftigelse inden for oplevelsesøkonomien og tilstødende sektorer.

Der er i vores område store kreative ressourcer i kraft af en stærk kunstnerkultur og en tradition for iværksætteri. Disse styrker vil vi benytte os af ved at integrere innovativ tænkning og iværksætteri i befolkningens tankegang i det hele taget. Det gælder ikke mindst den grønne omstilling, hvor området har potentiale til at være eksperimentarium for bæredygtige løsninger, hvis de tænkes bottom up med afsæt i

lokale initiativer. Vi håber, det vil hjælpe alle aldersgrupper – men især de unge – til at se mulighederne for bosætning og beskæftigelse i vores område. Samtidig ser vi det som en fundamental måde at bringe nye løsninger i spil, der vil afhjælpe svaghederne i vores område.

En anden vigtig forudsætning for både bosætning, etablering af virksomheder og udvikling af oplevelsesøkonomien er en velfungerende infrastruktur. Den digitale infrastruktur er forbedret i de senere år, hvilket muliggør nye arbejdsmønstre, der fremmer attraktiviteten ved at bosætte sig i landdistrikterne. Derfor vil vi støtte op om at gøre denne basis til et aktiv for hele vores område, da det også kan medvirke til at nedbringe omfanget af udpendling fra vores område. Som støttepunkt for dette kan funktionstømte bygninger i landdistrikterne bliver nye knudepunkter for kontorfællesskaber, almennyttige sociale fællesskaber m.m.

Strategiens vision og handlingsplan, mål, aktiviteter og forventede resultater

E. Udviklingsstrategiens vision

Udviklingsstrategiens vision: Det gode bæredygtige liv i Nordvestsjælland

Nordvestsjælland er et spændende geografisk område, der favnes af kystnære strækninger, en fantastisk natur og en stærk kulturhistorisk identitet. Her er plads til: Iværksætteri såvel som de helt store erhverv. Aktører der på nationalt såvel som internationalt niveau demonstrerer, at oplevelsesøkonomi kan styrke landdistrikternes levedygtighed. Aktører der med stor ildhu sætter fokus på lokalt dyrkede fødevarer. Rum til fysisk forankrede klynger og fællesskaber, der skaber cirkulære og bæredygtige miljøer.

LAG Nordvestsjælland strækker sig på tværs af fire kommuner, fire købstæder, 82 øvrige byer, én naturpark, én geopark, to turismeselskaber og flere forskellige former for erhvervsstøtteressourcer, der alle forbindes af én lokal aktionsgruppe med én udviklingsstrategi for hele området. Vi vil i perioden 2023-2027 arbejde for at skabe et samarbejde på tværs af byskilte, kommunegrænser og turismeselskaber beroende på åbenhed, sparring og synergi.

På samme vis som i den sidste programperiode 2014-2022 betragter vi os selv som brobyggere. Den lokale aktionsgruppe har en enestående styrke i at kunne arbejde og tænke på tværs. Vi skaber rammer, som lokale aktører kan udfylde og skabe indhold i samtidigt med at vi skaber tværgående samarbejder og inkluderer mange forskellige typer af aktører.

Med titlen **”Det gode bæredygtige liv i Nordvestsjælland”** vil vi arbejde for at gøre vores geografi til det foretrukne område på Sjælland for dem, der søger det gode bæredygtige liv – både for erhverv og befolkningen.

Nogle af de elementer der kendetegner det gode bæredygtige liv, er for os:

- Trygge rammer for alle
- Nem adgang til natur
- Levende fællesskaber
- Nemmere adgang til bæredygtige valg i forhold til fx transport, byggematerialer, fødevarer etc.
- Mangfoldige oplevelsesmuligheder
- Relevante arbejdspladser
- God fysisk og digital infrastruktur
- Kreativ udnyttelse af eksisterende bygningsmasse
- God plads til nytænkning

I mange sammenhænge er det endnu ikke naturligt at tænke i bæredygtige løsninger. Vi vil derfor prioritere projekter, hvis formål det er at skabe bæredygtige outputs, der er det lette valg i hverdagen.

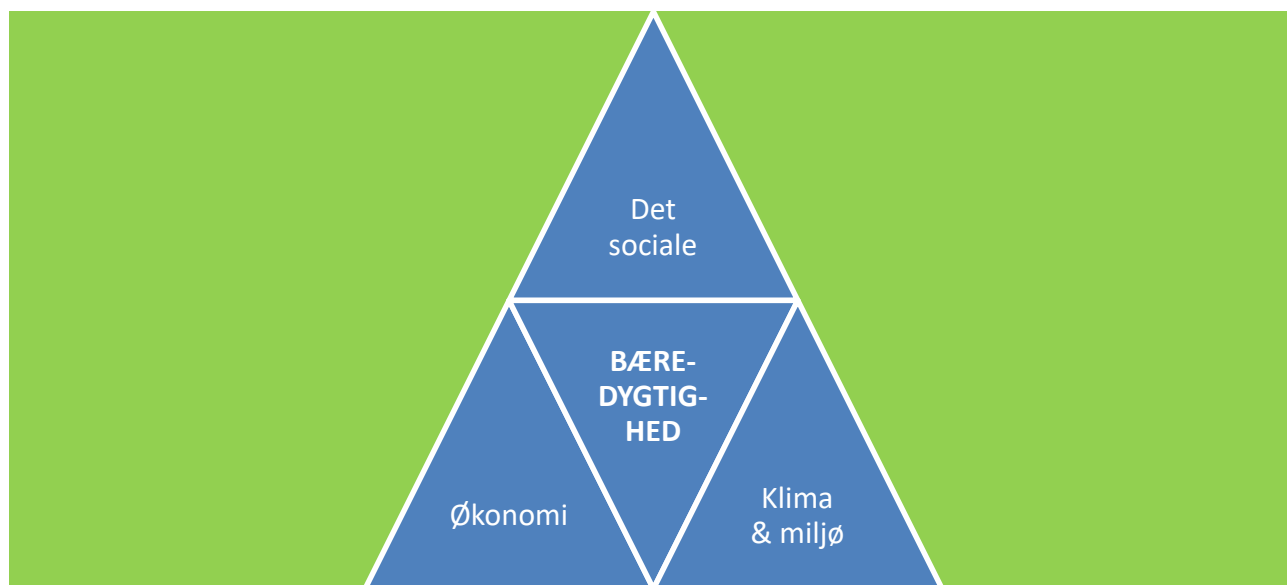
Med visionen understreger vi, at LAG Nordvestsjælland bærer et ansvar for at præge de initiativer, der indgår i eller udspringer af partnerskabet, til at tænke bæredygtigt for på den måde at skabe forudsætninger for det gode liv i Nordvestsjælland.

Det skal vi gøre ved at bakke op om initiativer med en bæredygtig profil – specielt de projekter, der fokuserer på synergien mellem social, økonomisk og miljømæssig bæredygtighed. Vores vision er ikke at definere, hvad korrekt bæredygtig adfærd er, men at bakke op om de initiativer, der kommer med lokale tiltag og innovative tanker, der sikrer, at vi direkte eller indirekte får sat fokus på det gode bæredygtige liv i Nordvestsjælland.

Definition: Hvordan arbejder vi med bæredygtighed i LAG Nordvestsjælland?

Med bæredygtighed sætter vi ikke kun fokus på klima og miljø, men i lige så høj grad på social bæredygtighed såvel som økonomisk bæredygtighed.

Social bæredygtighed

Vores opgave er som udgangspunkt ikke at bekæmpe sult, afskaffe fattigdom eller sikre lige uddannelsesmuligheder for alle. Vores opgave består alene i at arbejde med social bæredygtighed på det lokale niveau. Derfor indgår det i vores vision, at vi med et fokus på social bæredygtighed vil gøre det attraktivt at bosætte sig i vores landdistrikter. Det skal være attraktivt at bo i vores landdistrikter bl.a. fordi, at vi støtter op om initiativer, der skaber både formelle og uformelle mødepladser, sætter fokus på at understøtte frivilligt arbejde og etablere fysiske rammer til fællesskabsaktiviteter. Social bæredygtighed foregår også på arbejdspladsen, hvor der skal indtænkes rummelighed.

Økonomisk bæredygtighed

Vores opgave er ikke at sikre økonomisk bæredygtighed igennem markedsreguleringer eller sikre en højere økonomisk produktivitet gennem diversificering, teknologisk opgradering m.m. Derimod indgår det i vores vision, at vi skal støtte op om iværksætteri, hvis det skønnes, at virksomheden er levedygtig i lokalsamfundet, skaber arbejdspladser og/eller leverer en service, som styrker allerede eksisterende virksomheders levedygtighed. Innovation og udvikling fordrer, at de initiativer, der støttes, bidrager med noget mere eller noget nyt, og at initiativet skaber synergi i forhold til mindst ét af de to øvrige bæredygtighedselementer: miljø- og klimamæssig og social bæredygtighed.

Miljø- og klimamæssig bæredygtighed

Vi vil prioritere innovative projekter, der indtænker bæredygtighed, herunder genbrugsmaterialer, genanvendelse af restprodukter i lokale forsyningskæder og/eller finder grønne løsninger på både lokale og og/eller samfundsmæssige udfordringer med henblik på at drive en virksomhed med en grøn profil.

Vores opgave er ikke at tænke miljø på globalt eller nationalt niveau. Vores opgave er derimod at sætte fokus på den lokale indsats. Udover virksomhedsdrift kan det bl.a. være den stedsbunde natur og den måde, vi bruger den på. Her kan både direkte og indirekte formidlingsinitiativer, der styrker vores natur og efterlader den i samme – hvis ikke bedre – stand til de kommende generationer, indtænkes.

F. Udviklingsstrategiens indsatsområder og mål

LAG Nordvestsjælland støtter projekter af almennyttig og erhvervsorienteret karakter, der fremmer det gode bæredygtige liv i Nordvestsjælland.

Vi har i afsnittet 'Vision' givet en beskrivelse af, hvordan vi vil arbejde med bæredygtighed på det lokale niveau. Beskrivelsen er ikke udtømmende, men skitserer alene en ramme for forståelsen af begrebet bæredygtighed. En sådan tilgang understøttes af, at vi i LAG arbejder ud fra et bottom up-princip. Princippet fordrer, at det er de lokale ideer, der skal være med til at definere, hvad det gode bæredygtige liv beror på.

Med udgangspunkt i vores vision om at støtte det gode bæredygtige liv i Nordvestsjælland prioriterer vi fem indsatsområder:

1. Iværksætter og Innovation (erhvervsudvikling)

Med indsatsområdet ønsker vi at gøre det til et naturligt valg at omsætte kreativitet og idérigdom til virksomhed og levevej. Det vil vi gøre ved at sætte fokus på behovet for mere iværksætter og videreudvikling af bestående virksomheder gennem innovative tiltag. Vi vil understøtte udviklingspotentialer ved at tydeliggøre og lette disse iværksætteres og virksomheders kommunikationsveje med de kommunale erhvervsressourcepersoner og Erhvervshus Sjælland og ved at formidle muligheden for støtte til bl.a. kompetenceudvikling inden for bæredygtig omstilling. På det lokale niveau vil vi undersøge muligheden for to ting:

- a. En model for screening af investeringernes økonomiske levedygtighed. Det vil vi gøre for at sikre, at flest mulige får mest muligt ud af investeringen.
- b. En model for, hvordan vi kan inspirere iværksættere o.a. – fx gennem afholdelse af workshops om særlige temaer. Desuden vil bestyrelsen efter individuelt vurderet behov tilbyde udvalgte indstillede projekter sparring i projektperioden.

Bestyrelsen er interesseret i at se projekter, der tænker innovativt og/eller indtænker sig selv i synergi med andre erhvervsdrivende og/eller opfylder et reelt behov og efterspørgsel hos såvel lokalbefolkning som kunder udenfor området.

2. Oplevelsesøkonomi (erhvervsudvikling)

Den stedbundne natur udgør et solidt fundament for oplevelsesøkonomien i Nordvestsjælland.

Ud fra visionen om det gode bæredygtige liv i Nordvestsjælland vil vi arbejde med et nærhedsprincip, der fordrer, at vi skal blive bedre til at prioritere de lokale destinationer frem for de eksotiske.

Indsatsområdet kan også favne initiativer, der binder lokale udflugtsmål og oplevelser sammen i pakker og som finder på grønne løsninger til transport og logistik. Det kan også være oplevelser, der sætter fokus på økonomisk bæredygtighed på tværs og som kan præsentere en forretningsmodel med fokus på lokale samarbejder.

Vi vil arbejde på at finde en model, der kan sikre, at ansøger kan dokumentere forudgående sparring med turismeselskabet ud fra en betragtning om synlighed og markedsføring, allerede på ansøgningstidspunktet.

3. Bæredygtige landsbyer (rammevilkår såvel som erhvervsudvikling)

Heri ligger en interesse i at støtte projekter, der nytænker anvendelsen af bygningsmasse, der står tom. Bestyrelsen er ikke interesseret i at støtte nedrivning, rene energirenoveringer eller opførelse af ny bygningsmasse. Bestyrelsen ønsker heller ikke at yde støtte til formål, hvor staten eller andre udbyder støtteordninger. Bestyrelsen er derimod interesseret i projekter, der fokuserer på bæredygtige fællesskaber, herunder kontorfællesskaber, rum til fællesskaber, hubs m.fl.

4. Bosætning og fastholdelse af børnefamilier (rammevilkår)

Heri ligger en betragtning om at støtte faciliteter og miljøer, der gør det attraktivt for børne- og ungefamilier at bosætte sig i Nordvestsjælland. Det kan vi bl.a. gøre ved at skabe rum til fællesskab og ved at finde metoder til at inddrage målgrupperne i idéskabelsen.

Bestyrelsen er ikke interesseret i at se projekter omhandlende legepladser, fodboldbaner, idrætsfaciliteter eller tilsvarende. Hvis sådanne aktiviteter skal kunne komme i betragtning, er det nødvendigt, at der er tænkt nyt og anderledes, eller at projektet anlægger en strategi og/eller metode, der kan fungere som best practice for andre lignende byer.

5. Natur-kultur (rammevilkår)

Vores kommuner har alle stor og attraktiv natur. Sammen skal vi tilstræbe, at flere tager på oplevelse og opdagelse i naturen ved at understøtte en god og bæredygtig brug af den. Temaet er afgrænset til at fokusere på almennyttige tiltag, der understøtter, at alle får adgang til naturen. Vel at mærke en adgang og brug på naturens præmisser, hvor mennesket er iagttagende og modtager af viden og oplevelser af særlig værdi.

Vi vil arbejde for, at der formidles sund adfærd i naturen på naturens præmisser. Det betyder, at vi vægter projekter, der indtænker formidling og sætter fokus på faciliteter, der igennem oplevelsen understøtter og/eller opbygger naturen med mere tilgængelighed. Et tænkt naturprojekt kunne være et multirum i naturen, der skaber rammer for fællesskab og friluftsliv, men også indtænker leg og læring om naturen.

Vi vil arbejde for, at der også kan støttes kulturprojekter, der giver forståelse for både den gamle kultur og den nye kunst, der kan være med til give oplevelser både i og uden for naturen.

Bestyrelsen ønsker ikke at støtte forprojekter, herunder udvikling af prospekter. Bestyrelsen er derimod interesseret i udviklingsprojekter, der indgår i en større sammenhæng og skaber en større samlet naturoplevelse for borgerne.

G. Aktionsgruppens egne prioriteringskriterier

Bestyrelsen har ved sit seminar 4. september 2022 drøftet en evt. geografisk afgrænsning af de projekter, vi ønsker at støtte ud fra en erkendelse af, at LAG-midler er sparsomme og skal anvendes dér, hvor de skaber størst forandring og udvikling.

Bestyrelsen ønsker ikke dette, men vil tilføje yderligere tre prioriteringskriterier, der ligger ud over dem, der udmeldes fra nationalt hold: Ét indenfor erhverv, ét indenfor rammevilkår og ét, der går på tværs:

1. Erhvervsprojekt med sandsynlighed for skabelse af arbejdspladser ud over ejer(famili)en
Med dette prioriteringskriterium ønsker vi at styrke sandsynligheden for støtte til erhvervsprojekter, der har et beskæftigelsespotentiale, der rækker ud over ejeren og dennes familie.
Baggrunden er den, at vi i den forudgående programperiode har oplevet en del projekter, hvor slutmålet alene har været at skabe beskæftigelse for projektholders familie, der er flyttet fra en større by ud i vores landdistrikter. Det er godt for den enkelte familie, men skaber ikke arbejdspladser, der kommer den allerede bosatte befolkning til gavn.
Her holder vi os for øje, at flest mulige skal have mest muligt ud af LAG-ordningen. Derfor vil kriteriet også understøtte vores vision om at tænke mere bæredygtigt, da det skaber et yderligere incitament for, at projektansøgere indtænker synergi med andre aktører (og dermed 'spiller andre bedre').
2. Almennyttigt projekt udenfor de fire købstæder
Med dette prioriteringskriterium ønsker vi at styrke sandsynligheden for støtte til almennyttige projekter, der foregår uden for de fire købstæder, der også er identiske med områdets fire største byer: Holbæk, Kalundborg, Sorø og Nykøbing Sjælland.
Baggrunden er den, at foreningslivet alt andet lige står stærkere og er mere mangfoldigt i de større byer, hvorfor der krone for krone kan opnås større effekt ved at øge sandsynligheden for støtte til projekter, der ligger i mindre byer eller på landet.

Det er vigtigt at understrege, at formålet ikke er at blokere for projekter, der ikke matcher ét af disse kriterier (der er jo de mange andre (på nationalt plan fastsatte) prioriteringskriterier), men blot at stille de projekter, der opfylder ét af dem lidt bedre i den samlede scoring af projekterne.
3. Projekt med fokus på bæredygtige outputs
Da bæredygtighed ikke synes at være et kriterium, der vil indgå i de nationale prioriteringskriterier (Bilag 4 i skabelon vedr. udviklingsstrategi), vil vi gøre det til aktionsgruppens eget.
Fokus vil ikke være på bæredygtighed i bred forstand, men på projekter, der har fokus på bæredygtige outputs, der er med til at gøre det lettere at agere og leve det gode bæredygtige liv i Nordvestsjælland.

H. Udviklingsstrategiens målsætninger, mål for indsatsområder og aktiviteter

H1. Erhvervsrettede mål og aktiviteter

Aktiviteterne skal relatere sig til følgende temaer: Job- og vækstsabende erhvervsudvikling, med fokus på: • Etablering og udvikling af mikrovirksomheder og små virksomheder • Fremme af erhvervssamarbejde • Bæredygtig udvikling og grøn omstilling	Målsætning Angiv i %, den andel af den tildelte økonomiske ramme til projekter, som påtænkes anvendt til det enkelte indsatsområde.	Målbare mål (anslået)
Målsætning for udviklingsstrategiens indsatsområde 1: Iværksætteri og Innovation	35 %	
<u>Mål</u> Med indsatsområdet iværksætteri vil vi skabe nye virksomheder inden for service- og produktionsvirksomheder, eller virksomheder der styrker og/eller udvikler på det lokale potentiale. Iværksætteri, der skaber mulighed for arbejdspladser udover arbejde til ejerkredsen og/eller har en grøn virksomhedsprofil, vil blive prioriteret. Som udgangspunkt er det ikke den enkelte virksomheds årsresultat, der vil blive lagt til grund, når det vurderes om der er tale om en god investering af støttekronerne, men derimod om virksomheden skaber effekt for lokalsamfundet. Med effekt menes, at der vil blive set på, om virksomheden indtænker en model beroende på lokalt samarbejde og cirkulær økonomi, og/eller om virksomheden leverer jobs til lokalsamfundet og herigennem understøtter bosætningsattraktiviteten. Med indsatsområdet innovation fokuserer vi på allerede etablerede virksomheder, der vil omstille og/eller udvikle deres forretningsmodel. Indsatsområdet kan også sætte fokus på generationsskifte. I sidste programperiode fra 2014-2022 fik den lokale aktionsgruppe flere henvendelser fra nichebrancher, som ikke kunne finde folk til at overtage veletablerede og bæredygtige virksomheder. Indsatsområdet giver		Nye arbejdspladser: 40-50

mulighed for at fokusere på virksomhedsinnovation i forhold til nytænkning af virksomheden, så de kan sikres et generationsskifte – og herigennem fastholdelse af levedygtige virksomheder i landdistrikterne. <u>Aktiviteter</u> Vi vil arbejde på udviklingen af en model, hvor projektidéen screenes med henblik på at give bestyrelsen den bedst mulige forudsætning for at indstille de projekter, der skaber størst effekt. Vi vil arbejde for at skabe en bedre og mere transparent kommunikationsgang mellem iværksættere/små virksomheder og de kommunale erhvervsressourcepersoner og Erhvervshus Sjælland samt få afklaret, hvad den lokale aktionsgruppe kan byde ind med i samarbejdet. Vi vil arbejde på at få etableret en model, der kan bidrage til at inspirere iværksætterne o.a. inden for bestemte temaer. Det kan fx ske gennem workshops, så vi gennem vidensdeling bidrager til, at investeringer bliver økonomisk bære- og levedygtige.		
Målsætning for udviklingsstrategiens indsatsområde 2: Oplevelsesøkonomi	15 %	
<u>Mål</u> Med indsatsområdet oplevelsesøkonomi ønsker vi at udfolde det store, endnu ikke fuldt realiserede potentiale for sammenhængende natur-, kultur- og gastronomioplevelser ved at styrke oplevelsesøkonomien i vores område – vel at mærke på en bæredygtig måde, hvor de stedbundne natur- og kulturressourcer tænkes sammen med bæredygtige transport- og opholdsformer, og hvor der samtidigt er fokus på indsatser, der skaber synergi mellem forskellige aktører inden for oplevelsesøkonomien. For at opnå støtte, skal der redegøres for, at projektet laver en lokal markedsføringsstrategi med henblik på at understøtte, at vi skal blive bedre til at være gæster i vores eget lokalsamfund. <u>Aktiviteter</u> Vores fokus vil bl.a. være på synliggørelse gennem turismeselskaberne og skabelse af synergi mellem tiltag. Det vil vi gøre ved at finde en model for, at de projekter, der støttes af den lokale		Nye arbejdspladser: 20 Nye virksomheder: 10

aktionsgruppe, kan sandsynliggøre, at de bliver en del af netværket i det lokale turismeselskab. På den måde sikrer vi, at tiltagene ikke kun markedsføres mod turister uden for geografien, men i lige så proportional grad markedsføres lokalt. Et sådan greb understøtter, at den lokale befolkning benytter sig af de lokale oplevelser, og på den måde får en større forståelse for- og tilknytning til lokalområdet. I dette nærhedsprincip ligger en opfattelse af bæredygtig lokalturisme og en vision om, at vi skal blive lige så gode til at være gæster i vores lokalsamfund som vi er til at være 'eksotiske gæster' i fjerne egne for på den måde at skåne miljøet.		
Målsætning for udviklingsstrategiens indsatsområde 3: Bæredygtige landsbyer	10 %	
<u>Mål</u> Med indsatsområde Bæredygtige landsbyer ønsker vi at se på muligheden for genanvendelse og/eller nytænkning af eksisterende bygningsmasse. I landets små landsbyer står mange bygninger, huse og butikslokaler tomme, hvilket ikke fremmer tilvækst og udvikling. Derfor vil vi se på muligheden for at støtte projekter, der nytænker anvendelsen af den eksisterende bygningsmasse til en ny funktion. Vi støtter den aktivitet, der skal finde sted, istandsættelse og indretning af de indvendige rum som er afgørende for aktivitetens udfoldelsesmuligheder, markedsføringstiltag, relevante projektansættelser, frivilligt arbejde og udarbejdelse af modeller for anvendelsen af bygningen. Vi støtter ikke nedrivning, nybyg, restaureringer eller andre statsstøttede indsatsområder. Med indsatsområdet giver vi mulighed for at søge om støtte til lokal strategiudvikling, herunder skitser og udkast til drifts- og organisationsmodeller. Indsatsområdet rummer også mulighed for koncepterne 'prøv at bo i vores by'. <u>Aktiviteter</u> Vi vil arbejde med kommunerne og regionen omkring udarbejdelsen af demonstrationscases, der kan fungere som <i>plug-and-play</i> for byer med tilsvarende udfordringer. Aktivitetens ønskede effekt er at sikre, at vi med enkelte demonstrationscases kan skabe forudsætning for, at flere lokalråd og byer kan overkomme		Ny erhvervsaktivitet i funktionstømte bygninger: 5-10 Nye erhvervsrettede deleservices i landsbyer: 4

processen, for på den måde at arbejde for at flere landsbyer bliver levedygtige.		
Total for alle delmål under erhverv	60 %	

H2. Mål og aktiviteter, der forbedrer rammevilkårene for udvikling af landdistrikterne

Aktiviteterne skal relatere sig til følgende temaer: • Basale servicefaciliteter • Fornyelse i landsbyer • Kultur- og foreningslivet • Bæredygtig udvikling og grøn omstilling	Målsætning Angiv i %, den andel af den tildelte økonomiske ramme til projekter, som påtænkes anvendt til det enkelte indsatsområde.	Målbare mål (anslået)
Målsætning for udviklingsstrategiens indsatsområde 3: Bæredygtige landsbyer	10 %	
<u>Mål</u> Med indsatsområde bæredygtige landsbyer med 500 – 1.000 indbyggere ønsker vi at se på muligheden for genanvendelse og/eller nytænkning af eksisterende bygningsmasse. I landets små landsbyer står mange bygninger, huse og butikslokaler tomme, hvilket ikke fremmer tilvækst og udvikling. Derfor vil vi se på muligheden for at støtte projekter, der nytænker anvendelsen af den eksisterende bygningsmasse. Vi støtter den aktivitet, der skal finde sted, istandsættelse og indretning af de indvendige rum som er afgørende for aktivitetens udfoldelsesmuligheder, markedsføringstiltag, relevante projektansættelser, frivilligt arbejde og udarbejdelse af modeller for anvendelsen af bygningen. Vi støtter ikke nedrivning, nybyg, restaureringer eller andre statsstøttede indsatsområder. Med indsatsområdet giver vi mulighed for at søge om støtte til lokal strategiudvikling, herunder skitser og udkast til drifts- og organisationsmodeller. Indsatsområdet rummer også mulighed for koncepterne 'prøv at bo i vores by'. <u>Aktiviteter</u> Vi vil arbejde med kommunerne og regionen omkring udarbejdelsen af demonstrationscases, der kan fungere som <i>plug-and-play</i> for byer med		Nye rammer for fællesskaber/mødesteder: 5 Nye geografiske 'grønne nabofællesskaber': 5

tilsvarende udfordringer. Aktivitetens ønskede effekt er at sikre, at vi med enkelte demonstrationsscases kan skabe forudsætning for, at flere lokalråd og byer kan overkomme processen, for på den måde at arbejde for at flere landsbyer bliver levedygtige.		
Målsætning for udviklingsstrategiens indsatsområde 4: Bosætning og fastholdelse af børnefamilier	15 %	
<u>Mål</u> Med indsatsområdet bosætning og fastholdelse af børnefamilier vil vi gøre noget ved den skæve aldersfordeling og stigende aldring i landdistrikterne ved at styrke fastholdelse og bosætningen af børne- og ungefamilierne, så vi på sigt kan nedbringe gennemsnitsalderen og blive bedre til at holde på de unge. Vores indsats skal ligge i at skabe trygge rammer til fællesskaber for børnefamilier, oplevelser og rum til, at børnefamilierne kan finde overskud til at sætte deres præg på udviklingen i landdistrikterne. <u>Aktiviteter</u> Vi vil aktivt arbejde med en forståelse af, hvad børnefamilierne mangler af fællesskab og aktiviteter for at bosætte sig og blive i landdistrikterne. Med indsatsområdet vil vi skabe en social bæredygtighedseffekt og påvirke aldersdemografien i landdistrikterne. Indsatsen vil på sigt styrke levedygtigheden i landsbyerne og sikre, at der er nogen til at føre byen videre, så den ikke stagnerer eller afvikles.		Nye tiltag for at understøtte bosætning af børne- og ungefamilier: 10
Målsætning for udviklingsstrategiens indsatsområde 5: Natur-kultur	15 %	
<u>Mål</u> Med indsatsområdet natur-kultur vil vi sætte fokus på, hvordan man arbejder med klimaet på lokalt niveau og i naturen. Oplagte temaer er biodiversitet og dyreliv. Vores fokus vil ligge på projekter, der igennem kulturelle aktiviteter formidler en sund og bæredygtig adfærd i naturen. Det vil være oplagt at bruge kunst og oplevelser som et formidlingsværktøj. Det betyder, at vi vægter projekter, der indtænker formidling som et greb til at sikre naturens levedygtighed og/eller opbygger naturen.		Nye tiltag for at øge tilgængeligheden til den omgivende natur: 10 Nye kulturoplevelser: 5

<u>Aktiviteter</u> Vi vil arbejde for at understøtte vidensdeling og samarbejder på tværs af byzoner, kommuner og regionen med henblik på at sikre en bedre erfarings- og videndelingskultur. Det er oplagt at arrangere fysiske vidensdelingsforløb for de byer, der gerne vil lave et natur-kultur projekt. Det kan blandt andet foregå via studieture og kompetenceudviklingsforløb, der skal klæde borgerne på til at kunne håndtere projekteringen af større natur-kultur indsatser.		
Total for delmål under rammevilkår	40 %	

Bilag 1: Analyse af området, lokale udfordringer, udviklingsbehov og potentialer

Den Lokale Aktionsgruppe LAG Nordvestsjælland dækker kommunerne Holbæk, Kalundborg, Odsherred og Sorø. Situationsbeskrivelsen er dels være en beskrivelse af området som helhed, dels en beskrivelse af de enkelte kommuner med øje for, hvordan de er forskellige i forhold til hinanden.

1) Befolkning, areal og befolkningsudvikling

I tabel A ses antal indbyggere, areal og befolkningstæthed for de enkelte kommuner og samlet for området. Den lave befolkningstæthed indikerer, at der er tale om landkommuner. Befolkningstætheden for hele landet er på 138 pr. km². Dog er den noget højere end i de fleste kommuner i det nord-, vest-, midt-, og sydjyske, hvor en befolkningstæthed i kommuner på 50 og derunder forekommer.

Tabel A – Antal indbyggere, areal og befolkningstæthed

Kommune	Indbyggere (2. kvartal 2022)	Areal (km ²)	Befolkningstæthed (indbyggere/km ²)
Holbæk	72990	577	126
Kalundborg	48433	576	84
Odsherred	32856	354	93
Sorø	29992	309	97
Samlet HKOS	184271	1816	101
Danmark	5910577	42951	138

Kilde: Statistikbanken.dk (FOLK1A og ARE207)

Figur 1 viser udviklingen i det samlede befolkningstal fra 2016 til 2022. Det fremgår, at vi er på en opadgående kurve, idet der især i de sidste to år er sket en pæn tilvækst (på 1.550 indbyggere), mens der de forudgående fire år var en tilvækst på i alt 1.494 indbyggere. I alt er der altså på seks år sket en befolkningstilvækst på 3.044 indbyggere svarende til 1,7 %.

For Danmark som helhed er tallet dog 2,9 %.

Væksten 2020-22 er dog næsten udelukkende trukket af Holbæk Kommune (der tegner sig for 92 % af tilvæksten). Indenfor Holbæk Kommune er det Holbæk By, der står for over halvdelen af denne vækst.

Figur 1 – Udvikling i det samlede befolkningstal i de fire kommuner

Kilde: Statistikbanken.dk (FOLK1A)

Finansieret af
Den Europæiske Union

Befolkningstallets udvikling har været forskellig i de enkelte kommuner. Tabel B viser befolkningstallet som indekstal (2016=100), så udviklingen for de enkelte kommuner kan sammenlignes.

Tabel B. Indekstal for befolkningsudvikling fra 2016 til 2022

Kommune	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Holbæk	100,0	101,1	101,3	101,6	102,1	102,7	104,1
Kalundborg	100,0	99,8	100,3	99,7	99,2	99,3	99,3
Odsherred	100,0	100,7	100,8	101,0	100,4	100,4	100,2
Sorø	100,0	100,3	100,5	100,9	101,1	101,3	101,5
Samlet HKOS	100,0	100,6	100,8	100,9	100,8	101,2	101,7

Kilde: Statistikbanken.dk (FOLK1A)
Kvartalstal 2. kvartal 2016 til 2. kvartal 2022

På nær Kalundborg har alle kommuner oplevet befolkningsfremgang. Stigningen er som omtalt på 1,7 % for området som helhed. Holbæk skiller sig ud med en stigning på over 4 %, og som nævnt ovenfor er det Holbæk, der nærmest alene har drevet befolkningsvæksten i 2020-22. Sorø har en lille, men jævn befolkningsvækst på 2 promille de sidste 4 år. I Odsherred går befolkningstallet lidt tilbage.

For at afdække hvad der ligger bag ændringerne i folketallet, kan man se på tabeller for befolkningsbevægelser som tabel C. Tabellen er for det samlede LAG Nordvestsjælland's område.

Tabel C – Befolkningsbevægelse 2018-2021 for det samlede område

	2018	2019	2020	2021
Befolkningen ultimo forrige år	182717	182934	182815	183316
Levendefødte	1541	1440	1480	1487
Døde	2077	2088	2086	2224
Fødselsoverskud	-536	-648	-606	-737
Tilflyttede	10570	10716	11510	12148
Fraflyttede	10103	10351	10803	11233
Nettotilflyttede	467	365	707	915
Nettoindvandrede	142	232	412	614
Befolkningen ultimo indeværende år	182934	182815	183316	184077

Kilde: Statistikbanken.dk (BEV107)

Det ses, at området har et negativt fødselsoverskud (der tilmed er i stigning), men at det opvejes af nettotilflytning og -indvandring. Nettoindvandringen må til dels skyldes øget tilgang af arbejdskraft fra bl.a. Østeuropa. Et evt. fremtidigt fald i beskæftigelsen inden for Bygge & Anlæg må derfor også forventes at påvirke denne parameter.

Det ses også, at antallet af personer, der flytter til vores område, på 4 år er steget med godt 15 %. Dette mere end opvejer, at der også er flere, der fraflytter vores område år for år. Generelt er mobiliteten altså stigende både ind og ud af området.

Hvis vi kigger på, hvor tilflytterne kommer fra, tegner sig dette mønster, idet der er sat fokus på de 5 kommuner, hvorfra den enkelte af vores kommuner har flest tilflyttere:

Tabel C1 – Hvor kom tilflytterne fra i 2021?

Fra-kommune	Til Holbæk	Til Kalundborg	Til Odsherred	Til Sorø
Fra Slagelse		15%		15%
Fra København	15%	10%	17%	14%
Fra Holbæk		15%	24%	9%
Fra Kalundborg	8%		6%	8%
Fra Ringsted				7%
Fra Roskilde	7%		5%	
Fra Lejre	6%			
Fra Odsherred	14%	7%		
Fra Gladsaxe			3%	
Fra Sorø		8%		

Kilde: Statistikbanken.dk (FLY66)
Tal for 2021

Det er tydeligt, at københavnere i alle kommuner udgør en betydelig del af tilflytterne. Særligt udpræget er det i Odsherred Kommune, hvor mere end hver 6. tilflytter kom fra København. Det er dog også tydeligt, at der imellem de fire kommuner er en væsentlig udveksling af borgere. Knap hver 4. odsing kom således fra Holbæk Kommune. Sorø og Kalundborg Kommune har hver 15 % nye tilflyttere fra nabokommunen Slagelse.

Også et stigende antal mennesker flytter fra vores kommuner. De 5 mest modtagende kommuner ses her:

Tabel C2 – Hvor flyttede folk hen i 2021?

Til-kommune	Fra Holbæk	Fra Kalundborg	Fra Odsherred	Fra Sorø
Slagelse	4%	18%	3%	22%
Kalundborg	10%		9%	10%
København	15%	11%	15%	10%
Holbæk		13%	30%	8%
Næstved	2%	2%	1%	7%
Roskilde	7%	3%	3%	3%
Lejre	5%	1%	2%	1%
Odsherred	14%	5%		1%
Sorø	4%	6%	1%	

Kilde: Statistikbanken.dk (FLY66).
Tal for 2021

Finansieret af
Den Europæiske Union

2) Bosætningsmønster på landet og i byer

I de seneste år har vi oplevet to modsatrettede tendenser. Dels den generelle urbanisering/centralisering, dels et stigende ønske om at 'flytte ud på landet' (særligt fra storbyen).

Derfor er det også relevant at kigge på, om der er sket forskydninger imellem land og by inden for vores område. Det undersøger vi i Tabel D, hvor vi kigger på perioden 2017-22.

Tabel D – Det samlede områdes fordeling af indbyggere efter størrelse på byer - 2017-2022

	Land		200-499		500-999		1000-4999		5000-14999		15000+	
	2017	2022	2017	2022	2017	2022	2017	2022	2017	2022	2017	2022
H	13311	13408	3798	3763	3312	3532	22112	22206			28134	29608
K	13233	13451	3235	3265	4522	4364	10926	10968			16490	16211
O	10122	10057	3377	3460	2687	2548	11309	11534	5229	5002		
S	7751	7435	1719	1655	823	809	11337	11699	7927	7999		
HKOS	44417	44351	12129	12143	11344	11253	55684	56407	13156	13001	44624	45819

Kilde: Statistikbanken.dk (BY3), folketal er pr. 1. januar det pågældende år.

Definition af bystørrelse er baseret på 2017-tallet.

Byer med 'spring' (over/under 200 i 5-års perioden) samt 'Uden fast bopæl' er ikke medregnet, da det ellers ville forstyrre opgørelsen af kategorierne Land og 200-500.

Tabellen viser, hvor befolkningen er bosiddende – enten det åbne land/byer under 200 indbyggere – eller byer fordelt på 5 størrelseskategorier. Ikke alle kommuner har byer i alle 5 kategorier. Umiddelbart er det svært at få overblik ved at kigge på tabellen, så derfor ses nedenfor indekstal, hvor 2017 er indeks 100.

Tabel D1. Indekstal for befolkningsudvikling fra 2017 til 2022 (2017 = indeks 100)

	Land	200-500	501-1.000	1.-5.000	5.-15.000	15.-30.000
Holbæk	100,7	99,1	106,6	100,4		105,2
Kalundborg	101,6	100,9	96,5	100,4		98,3
Odsherred	99,4	102,5	94,8	102,0	95,7	
Sorø	95,9	96,3	98,3	103,2	100,9	
I alt HKOS	99,9	100,1	99,2	101,3	98,8	102,7

Kilde: Statistikbanken.dk (BY3), folketal er pr. 1. januar det pågældende år.

Definition af bystørrelse er baseret på 2017-tallet.

Byer med 'spring' (over/under 200 i 5-års perioden) samt 'Uden fast bopæl' er ikke medregnet, da det ellers ville forstyrre opgørelsen af kategorierne Land og 200-500.

For området som helhed gælder, at landet og byer op til 500 indbyggere over en bred kam ligger nogenlunde stabilt. Omvendt kan man så sige, at de heller ikke får gavn af den befolkningstilvækst, der har været i de 5 år. Det gør dem selvsagt mere sårbare, såfremt befolkningsvæksten ved en ny krise enten stagnerer eller decideret falder (som vi så det efter finanskrisen fra 2008 og fremefter).

Byer 500-1.000 indbyggere oplever samlet en tilbagegang på 0,8 %-point. Tilbagegangen sløres dog af, at én by (Tuse i Holbæk Kommune) har haft stor fremgang. Kigger man samlet på områdets 14 byer med 500-1.000 indbyggere, kan man se, at kun 2 ud af 14 har haft befolkningsfremgang (ud over Tuse er det Kundby – også i Holbæk Kommune), mens de resterende 12 har mistet indbyggere.

Kategorien af byer med 1.-5.000 indbyggere ses i alle fire kommuner at have haft en lille vækst – dog mest udtalt i Odsherred og Sorø Kommune. For Odsherreds vedkommende kunne det tyde på, at det er centerbyer som Asnæs (6 %) og Vig (11 %), der tager væksten, mens den gamle hovedby Nykøbing Sj. altså er stagnerende. I Sorø er det Frederiksberg (12 %) og Dianalund (3 %), der driver væksten i kategorien.

Kategorien af byer med 5.-15.000 indbyggere oplever et fald, men det er primært baseret på Nykøbing Sj., hvis befolkningstal er skrumpet med 4,3 % på de 5 år.

Det er især de helt store byer over 15.000 indbyggere, der har fået befolkningstilvækst, men dette dækker så igen over, at Holbæk by har haft en vækst på 5,1 %, mens Kalundborg by er faldet med 1,7 %.

I Tabel D kunne vi se, hvor folk bor i 2022. Omsætter vi dette til en fordeling for den enkelte kommune, får vi dette resultat, der viser, at der er ret stor forskel imellem kommunerne:

Tabel E. Hvor bor folk i de fire kommuner? (2022-tal)

	Land	200-500	501-1.000	1.-5.000	5.-15.000	15.-30.000
Holbæk	18%	4%	6%	31%		41%
Kalundborg	29%	6%	6%	24%		35%
Odsherred	31%	11%	8%	35%	15%	
Sorø	25%	6%	3%	40%	27%	
I alt HKOS	25%	6%	6%	31%	7%	25%

Kilde: Statistikbanken.dk (BY3)

Definition af bystørrelse er baseret på 2017-tallet.

Byer med 'spring' (over/under 200 i 5-års perioden) samt Uden fast popæl er ikke medregnet, da det ellers ville forstyrre opgørelsen af kategorierne Land og 200-500.

Odsherred er den kommune, hvor flest indbyggere bor på landet (31 %). Det står i kontrast til Holbæk, hvor det kun er 18 %. Hvis skillelinjen lægges ved 1.000 indbyggere, der ofte nogenlunde er grænseskellet for en del lokal 'infrastruktur såsom dagligvarehandel, togforbindelse etc., så er der også markante forskelle. Gennemsnittet for hele området er 37 %. I den ene ende har vi Holbæk Kommune, hvor kun 28 % af indbyggerne bor i byer mindre end 1.000 indbyggere, mens det i Odsherred er 50 %. For Kalundborg Kommune er tallet 41 % og 34 % i Sorø Kommune.

3) Alders- og kønsfordeling

I tabel F fremgår en fordeling på aldersgrupper samt gennemsnitsalder.

Tabel F – Fordeling på aldersgrupper (antal indbyggere)

	H	K	O	S	HKOS
0-9 år	7284	4426	2384	3025	17119
10-19 år	9305	5621	3303	3789	22018
20-29 år	7062	4344	2549	2530	16485
30-39 år	8055	4688	2672	3173	18588
40-49 år	9290	5990	3649	3978	22907
50-59 år	11046	7502	4999	4744	28291
60-69 år	9268	6853	5503	3968	25592
70-79 år	7899	6038	5423	3215	22575
80-89 år	2986	2383	2009	1322	8700
90-99 år	521	402	305	261	1489
100-109 år	16	12	6	7	41
I ALT	72732	48259	32802	30012	183805

Kilde: Statistikbanken.dk (BY2), tal for 2. kvartal 2022

Tabel F1 – Fordeling på aldersgrupper (i %)

	H	K	O	S	DK	HKOS
0-9 år	10,0	9,2	7,3	10,1	10,5	9,3
10-19 år	12,8	11,6	10,1	12,6	11,5	12,0
20-29 år	9,7	9,0	7,8	8,4	13,2	9,0
30-39 år	11,1	9,7	8,1	10,6	12,3	10,1
40-49 år	12,8	12,4	11,1	13,3	12,4	12,5
50-59 år	15,2	15,5	15,2	15,8	13,7	15,4
60-69 år	12,7	14,2	16,8	13,2	11,5	13,9
70-79 år	10,9	12,5	16,5	10,7	9,9	12,3
80-89 år	4,1	4,9	6,1	4,4	4,3	4,7
90-99 år	0,7	0,8	0,9	0,9	0,7	0,8
100-109 år	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Gns.alder	43,45	45,62	49,47	44,09	42,2	45,20

Kilde: Statistikbanken.dk (BY2), tal for 2. kvartal 2022

– beregnet ud fra 10 års-grupper, så 0-9 år er sat til 5 år i gennemsnit osv.

Området som helhed har en befolkning, der er 3 år ældre end landsgennemsnittet (45,2 år vs. 42,2 år).

Området har færre børn (0-9 år) end landsgennemsnittet. Skulle vi matche dét, skulle vi have ca. 2.220 flere børn i 0-9 års-alderen (1,2 %-point). Det kunne tale ind i et underskud af børnefamilier. Her er det især

Odsherred Kommune og til dels Kalundborg Kommune, der trækker gennemsnittet ned, mens Sorø og Holbæk Kommune ses at være tæt på landsgennemsnittet.

Omvendt har vi faktisk flere unge (ca. 820 pers.) end landsgennemsnittet. Her er det igen Holbæk og Sorø Kommune, der trækker op, mens Kalundborg og Odsherred Kommune ligger under landsgennemsnittet.

Den store forskel er gruppen 20-29 år, hvor vi ligger hele 4,2 %-point under landsgennemsnittet (det svarer til et underskud på ca. 7.725 personer, så det er til at tage at føle på. Særligt udtalt er det i Odsherred Kommune, der er hele 5,4 %-point under landsgennemsnittet, hvilket kunne være en afspejling af de manglende videregående uddannelser i Odsherred Kommune). Dette må bl.a. tilskrives en fraflytning fra området, når ungdomsuddannelsen skal suppleres. Også i aldersgruppen 30-39 år ligger vi under landsgennemsnittet (2,3 %-point svarende til ca. 4.250 personer).

Til gengæld tipper balancen, når vi kommer til aldersgruppen fra 40 år og opefter. I alle disse 10 års-grupper ligger området over landsgennemsnittet. I starten (40-49 år) en lille smule, men derefter bliver det mere og mere udtalt, indtil det topper i kategorierne 60-69 år og 70-79 år, hvor vi er 2,4 %-point foran landsgennemsnittet. En del af dette kan måske forklares ved pensionister, der udflytter til de større sommerhusområder i især Odsherred og Kalundborg Kommune. Dette understøttes af, at gennemsnitsalderen i landets største sommerhuskommune Odsherred er markant højere end både landsgennemsnit og de andre kommuner, og at aldersgruppen 60-89 år her ligger klart højere end i de tre andre kommuner.

Tabel G – Gennemsnitsalder fordelt på bystørrelser (i år)

	H	K	O	S	HKOS
Land	44,4	45,6	50,1	44,0	46,0
200-249	46,2	46,4	51,6	41,2	47,2
250-500	42,9	45,8	55,2	42,8	47,2
501-1000	43,3	46,9	47,3	43,1	45,2
1.-2.000	41,1	45,0	47,6	43,6	43,7
2.-5.000	43,5	45,5	47,1	43,6	44,7
5.-10.000			50,8	45,5	47,5
10.-20.000		45,4			45,4
20.-30.000	43,6				43,6

Kilde: Statistikbanken.dk (BY2), tal for 2. kvartal 2022

– beregnet ud fra 10 års-grupper, så 0-9 år er sat til 5 år i gennemsnit osv.

Tabel G viser aldersgruppefordelingen for de enkelte kommuner, når man deler det op på bystørrelse. 'Land' er 'det åbne land' og byer under 200 indbyggere. Bortset fra Odsherred Kommune (hvor sommerhusene må forventes at påvirke tallene) ses det, at 'landbefolkningen' i Holbæk og Sorø Kommune faktisk er 0,8-1,2 år yngre end gennemsnittet for området (45,2 år). I Kalundborg Kommune flugter den med områdets gennemsnit, mens den i Odsherred Kommune ligger klart over (Tese: pga. påvirkningen fra sommerhusene).

Generelt findes befolkningen med den højeste gennemsnitsalder i byer med 200-1.000 indbyggere. Derefter daler gennemsnitsalderen til under områdets gennemsnit for så at tage et stort spring for byer på 5.-10.000

indbyggere. Her er det en meget høj gennemsnitsalder i Nykøbing Sj. (der med 5.002 indbyggere lige sniger sig med i kategorien), der manifesterer sig.

Tabel G1 – Kønsmæssig fordeling (i absolutte tal og i %)

	Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder
Odsherred Kommune	16485	16396	50,14%	49,86%
Holbæk Kommune	36186	36624	49,70%	50,30%
Kalundborg Kommune	24326	24042	50,29%	49,71%
Sorø Kommune	15029	14989	50,07%	49,93%
HKOS i alt	92026	92051	49,99%	50,01%

Kilde: Statistikbanken.dk (BY1), tal for 1. januar 2022

Det ses, at kønsfordelingen for området som helhed er utrolig tæt på 50:50. Indenfor de enkelte kommuner er der små forskelle, der dog på ingen måde kan siges at være signifikante. Kobler man imidlertid dette med alder, træder et andet billede frem:

Tabel G2 – Kønsmæssig fordeling (i absolutte tal og efter alder)

	Holbæk		Kalundborg		Odsherred		Sorø		HKOS	
	Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder
0-9 år	3779	3510	2302	2125	1189	1195	1571	1457	8841	8287
10-19 år	4825	4481	2929	2698	1739	1572	1981	1808	11474	10559
20-29 år	3711	3371	2354	2022	1413	1156	1380	1150	8858	7699
30-39 år	4092	3984	2393	2319	1404	1282	1601	1574	9490	9159
40-49 år	4565	4743	3009	2997	1825	1845	1928	2051	11327	11636
50-59 år	5495	5560	3794	3733	2526	2480	2416	2328	14231	14101
60-69 år	4508	4764	3358	3499	2656	2852	1969	1999	12491	13114
70-79 år	3767	4132	2969	3070	2702	2725	1531	1684	10969	11611
80-89 år	1308	1678	1065	1318	928	1081	568	754	3869	4831
90-99 år	136	385	151	251	102	203	83	178	472	1017
100-109 år	0	16	2	10	1	5	1	6	4	37

Kilde: Statistikbanken.dk (BY1), tal for 1. januar 2022

Oversættes ovenstående tal til %, kan man se, at vi følger reglen om, at der fødes ca. 52 drengebørn ud af 100 fødte (dog ikke i Odsherred Kommune, men dette kan skyldes et tilfældigt tilflytningsmønster, hvor børnefamilierne af en eller anden grund har haft flere pigebørn end drengebørn i 0-9 års-alderen), men at dette 'forspring' indhentes af kvinderne, når vi når frem til 40-, 50-årsalderen.

Derudover kan man af tallene udlede, at det i 20-29 års-segmentet først og fremmest er kvinderne, der forlader området (sandsynligvis for at få en uddannelse udenfor vores område). Dette er også helt i tråd med den generelle trend om, at der flere kvinder end mænd på de videregående uddannelser.

Tabel G3 – Kønsmæssig fordeling (i % og efter alder)

	Holbæk		Kalundborg		Odsherred		Sorø		HKOS	
	Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder
0-9 år	51,85%	48,15%	52,00%	48,00%	49,87%	50,13%	51,88%	48,12%	51,62%	48,38%
10-19 år	51,85%	48,15%	52,05%	47,95%	52,52%	47,48%	52,28%	47,72%	52,08%	47,92%
20-29 år	52,40%	47,60%	53,79%	46,21%	55,00%	45,00%	54,55%	45,45%	53,50%	46,50%
30-39 år	50,67%	49,33%	50,79%	49,21%	52,27%	47,73%	50,43%	49,57%	50,89%	49,11%
40-49 år	49,04%	50,96%	50,10%	49,90%	49,73%	50,27%	48,45%	51,55%	49,33%	50,67%
50-59 år	49,71%	50,29%	50,41%	49,59%	50,46%	49,54%	50,93%	49,07%	50,23%	49,77%
60-69 år	48,62%	51,38%	48,97%	51,03%	48,22%	51,78%	49,62%	50,38%	48,78%	51,22%
70-79 år	47,69%	52,31%	49,16%	50,84%	49,79%	50,21%	47,62%	52,38%	48,58%	51,42%
80-89 år	43,80%	56,20%	44,69%	55,31%	46,19%	53,81%	42,97%	57,03%	44,47%	55,53%
90-99 år	26,10%	73,90%	37,56%	62,44%	33,44%	66,56%	31,80%	68,20%	31,70%	68,30%
100-109 år	0,00%	100,00%	16,67%	83,33%	16,67%	83,33%	14,29%	85,71%	9,76%	90,24%

4) Uddannelsesniveau

Tabel H viser højest fuldførte uddannelse for personer 15-69 år. Der er anvendt %, så der kan sammenlignes mellem kommunerne, området som helhed og hele landet.

Tabel H - Befolkningens højest fuldførte uddannelse (15-69 år) – 2021-tal angivet i %

	DK	H	K	O	S	HKOS
Grundskole	24,2	28,3	31,8	32,2	28,4	29,9
Gymnasiale uddannelser	11,1	8,5	6,2	6,7	6,6	7,3
Erhvervsfaglige uddannelser	28,3	33,9	39,2	38,2	35,0	36,2
Korte videregående uddannelser	5,1	5,2	4,9	3,8	4,7	4,8
Mellemlange videregående uddannelser	15,5	15,8	12,1	12,7	14,4	14,1
Bacheloruddannelser	2,6	1,0	0,6	0,8	1,2	0,9
Lange videregående uddannelser	11,1	5,9	3,7	3,9	8,1	5,3
Ph.d. og forskeruddannelser	1,0	0,4	0,3	0,3	0,6	0,4
Uoplyst mv.	1,1	1,1	1,2	1,4	1,0	1,2

Kilde: Statistikbanken.dk (UDD11), tal for 2021

Det ses, at uddannelsesniveauet generelt er lavere i vores område end landsgennemsnittet. Særligt i Odsherred (32,2 %) og Kalundborg Kommune (31,8 %) er det betragteligt flere end landsgennemsnittet (24,2 %), der kun har folkeskolen med.

Til gengæld er der mange med en erhvervsfaglig uddannelse i vores område. Vi ligger langt over landsgennemsnittet, og her er det særligt Odsherred og Kalundborg Kommune, der trækker op.

I forhold til mellemlange og lange videregående uddannelser ligger vi som område på 20,7 % mod 30,2 % på landsplan. Mellem kommunerne er der dog også forskelle. Borgerne i Sorø Kommune er de bedst uddannede i vores område, hvilket særligt gør sig gældende, når det kommer til lange videregående uddannelser. Her har 8,1 % i Sorø Kommune en lang uddannelse, mens dette fx kun er 3,7 og 3,9 % i hhv. Kalundborg og Odsherred Kommune.

Konklusionen er, at Nordvestsjælland samlet set har et lavere uddannelsesniveau sammenlignet med hele landet. Det skyldes første og fremmest en høj andel med grundskole, og en lav andel med lang videregående uddannelse. Det dækker imidlertid over store variationer mellem kommunerne. Sorø med det højeste, tæt efterfulgt af Holbæk, mens Kalundborg og Odsherred har det laveste uddannelsesniveau.

5) Erhvervsstruktur

Området er karakteriseret ved mange små virksomheder. Især indenfor Bygge- & Anlægsbranchen. Desuden er der flere mellemstore virksomheder, fortrinsvis omkring de større byer. Antallet af større virksomheder er begrænset. Dog bortset fra Kalundborg, der er kendt for at have mange store virksomheder, heraf to med over 1.000 ansatte hver. I alt er der 45 organisationer med over 100 ansatte, der har hjemsted i de fire kommuner. Vi kommer ned på 28, hvis vi fjerner plejehjem, bostedskoncerner, uddannelsesinstitutioner og offentlig administration.

Generelt er Region Sjælland nævnt som et område, der udviklingsmæssigt halter bagefter set i forhold til landets fire øvrige regioner. Der kan derfor også tænkes i projekter, netværk og samarbejder, der rækker ud over de 4 kommunegrænser og som måske kunne finde støtte i EU's regionalfonde.

Landbrug og gartneri har en væsentlig økonomisk betydning, men er beskæftigelsesmæssigt i tilbagegang. Som en konsekvens heraf er der også en del erhverv, der er afhængige af landbruget. Samtidigt mangler vores område den videre del af værdikæden, dvs. at vi primært producerer råvarer (korn og dyr), mens forædlingen sker andetsteds udenfor vores område.

På fødevarerområdet er der dog kommet stadig flere mikrovirksomheder i form af gårdbutikker og små produktionsvirksomheder, der lægger vægt på lokale fødevarer. Dette gør sig ikke mindst gældende i Odsherred Kommune, der har bygget videre på traditionen fra Lammefjorden.

Turisme spiller en stor rolle. Dominerende er de store sommerhusområder i Odsherred og Kalundborg Kommune. Men det kniber med at få solgt områdets andre attraktive ting. Her tænkes på øvrig natur udover kysterne, historie og kultur. Her er der et udviklingspotentiale.

6) Arbejdspladser i kommunerne og beskæftigelsen blandt borgerne

Her vil vi se på, hvor mange arbejdspladser (både offentlige og private), der er i kommunerne, og hvor mange beskæftigede borgere der er i vores kommuner (se også punkt 7).

Tabel I – Antal arbejdspladser/jobs i kommunerne og beskæftigende (inden- og udenfor kommunen)

	H	K	O	S	HKOS
Arbejdspladser i kommunen	28558	19683	11628	12381	72250
Beskæftigede borgere	35643	22199	14528	14892	87262
Difference i absolutte tal	7085	2516	2900	2511	15012
Difference i %	20%	11%	20%	17%	17%

Kilde: Statistikbanken.dk (RAS301)
Tal fra november 2020

Tabel I viser, hvor mange arbejdspladser/jobs der er i kommunen og hvor mange af kommunens borgere, der er beskæftigede (i eller udenfor kommunen).

Det er tydeligt, at der i vores område er en høj grad af pendling, da vi som område 'mangler' godt 15.000 jobs for at kunne beskæftige de indbyggere, der er i beskæftigelse. Udpendingen er selvsagt større end de 15.000, da der selvsagt også er en del, der pendler til vores område udefra. Mere om dette i punkt 9.

Størst er 'manglen' på arbejdspladser i Holbæk (godt 7.000 jobs) og Odsherred Kommune (2.900 jobs).

Kigger vi på udviklingen i antal arbejdspladser/jobs i kommunerne, tegner billedet sig mere positivt. I perioden fra november 2016-november 2020 er der skabt knap 2.400 nye jobs, og procentuelt ligger både Odsherred (3,8 %) og Sorø Kommune (5,0 %) over landsgennemsnittet på 3,5 %. Dårligst har jobskabelsen været i Kalundborg Kommune med kun 1,4 %. De store Novo-byggerier må dog forventes i det kommende år at ændre på dette billede. Vores område ligger dog lidt under jobskabelsen i regionen som helhed.

Tabel I1 – Udviklingen i antal arbejdspladser/jobs i kommunerne

	2016	2017	2018	2019	2020	Tilvækst	i %
Hele landet	2805073	2848333	2895946	2924122	2906044	100971	3,5%
Region Sjælland	325465	329717	334137	337840	339669	14204	4,2%
Holbæk	27516	27536	28308	28554	28558	1042	3,6%
Kalundborg	19415	19279	19311	19577	19683	268	1,4%
Odsherred	11181	11255	11309	11422	11628	447	3,8%
Sorø	11761	11879	11970	12220	12381	620	5,0%
HKOS	69873	69949	70898	71773	72250	2377	3,3%

Kilde: Statistikbanken.dk (RAS301)
Tal fra november måned i de 5 anførte år.

Lad os dernæst kigge på, hvad borgerne i vores kommuner arbejder med, dvs. indenfor hvilke brancher de har deres virke. I tabel J er fremhævet brancher, hvor mere end 5 % af kommunens borgere er beskæftiget. Endvidere er der vist, hvilken ændring der har været i branchen i tidsrummet 2016-20.

Handel (13-16 %. Odsherred højest og Kalundborg lavest), Bygge & Anlæg (10-12 %. Odsherred størst og Holbæk lavest) og Sociale institutioner (10-13 %. Odsherred størst og Holbæk lavest). I sociale institutioner

indgår også plejehjem m.m.) er de beskæftigelsesmæssigt største brancher hos os. Kun i Kalundborg Kommune er Medicinalindustri med 9 % med til at gøre disse tre andre brancher rangen stridig.

Den største beskæftigelsesvækst (men fra et lavt udgangspunkt) er 'N Rejsebureauer, rengøring og anden service', der bl.a. også dækker over forskellige former for forretningsservice.

Tabel J. Hvad arbejder vores indbyggere med? (brancher med mere end 5 % af totalbeskæftigelsen)

Kommune	Branche	% af besk.	Ændr. 2016-20
Kalundborg	CF Medicinalindustri	9%	-8%
Holbæk	F Bygge og anlæg	10%	12%
Kalundborg	F Bygge og anlæg	11%	6%
Odsherred	F Bygge og anlæg	12%	13%
Sorø	F Bygge og anlæg	11%	5%
Holbæk	G Handel	15%	1%
Kalundborg	G Handel	13%	1%
Odsherred	G Handel	16%	4%
Sorø	G Handel	15%	7%
Sorø	H Transport	5%	0%
Holbæk	N Rejsebureauer, rengøring og anden service	6%	1%
Kalundborg	N Rejsebureauer, rengøring og anden service	6%	18%
Odsherred	N Rejsebureauer, rengøring og anden service	5%	8%
Sorø	N Rejsebureauer, rengøring og anden service	7%	10%
Sorø	O Offentlig administration, forsvar og politi	6%	6%
Holbæk	P Undervisning	8%	3%
Kalundborg	P Undervisning	7%	-1%
Odsherred	P Undervisning	7%	-6%
Sorø	P Undervisning	7%	-2%
Holbæk	QA Sundhedsvæsen	7%	16%
Odsherred	QA Sundhedsvæsen	5%	1%
Sorø	QA Sundhedsvæsen	7%	7%
Holbæk	QB Sociale institutioner	13%	8%
Kalundborg	QB Sociale institutioner	15%	3%
Odsherred	QB Sociale institutioner	16%	5%
Sorø	QB Sociale institutioner	14%	5%

Kilde: Statistikbanken.dk (RAS310)

Tal fra november 2020

Kigger vi på landsgennemsnittet, er tallene for 'vores' store brancher således:

Finansieret af
Den Europæiske Union

Tabel J1. Hvad arbejder indbyggerne med i hele landet? (brancher med over 5 % beskæftigede hos os)

CF Medicinalindustri	0,88%
F Bygge og anlæg	6,31%
G Handel	15,57%
H Transport	4,45%
N Rejsebureauer, rengøring og anden operationel service	5,43%
O Offentlig administration, forsvar og politi	5,18%
P Undervisning	7,85%
QA Sundhedsvæsen	6,75%
QB Sociale institutioner	11,71%

Kilde: Statistikbanken.dk (RAS310)
Tal fra november 2020

Beskæftigelsen indenfor medicinalområdet er altså 10 gange større i Kalundborg Kommune end i landet som helhed. Det er ikke overraskende med henblik på det store medico-kompleks i Kalundborg Kommune. En krise i medico-industrien eller udflytning af arbejdspladser til udlandet vil altså ramme Kalundborg hårdt. Omvendt taler de store investeringer (17 mia. kr. de kommende år) for, at der er tale om et langsigtet perspektiv på stedet.

Bygge & Anlægssektoren er næsten dobbelt så stor i vores område som i resten af landet. Det må tilskrives, at vores område sammen med andre dele af Region Sjælland i betydeligt omfang leverer håndværkerarbejdskraften til Storkøbenhavn og Nordsjælland. Samtidigt kan det hænge sammen med uddannelsesprofilen i vores område (se evt. Tabel H).

Bygge & Anlæg er som bekendt en konjunkturfølsom branche, og derfor gør det beskæftigelsesstrukturen i vores område mere sårbar.

Endelig er Sociale institutioner noget større i vores område end i landet som helhed. Det kan hænge sammen med, at mange institutioner, bosteder m.m. er placeret 'ude på landet' og på steder, hvor boligpriserne ikke er overvældende. To karakteristika vores område lever op til.

Med i forvejen pressede kommunale budgetter (og et evt. mindre skatteprovenu ved nedgang i den generelle beskæftigelse) kan denne sektor også vise sig at være konjunkturfølsom.

7) Beskæftigelse

Som vi så i Tabel I1, er antallet af arbejdspladser/jobs indenfor de fire kommunegrænser steget med 2.377 i perioden 2016-20. Det vil være forventeligt, at beskæftigelsen for personer med bopæl i området også vil være steget, da de to størrelser hænger ofte tæt sammen.

Tabel K – Antal beskæftigede med bopæl i LAG Nordvestsjælland fra 2016 til 2020

	2016	2017	2018	2019	2020	Tilvækst	Ændring
H	34163	34275	35103	35541	35643	1480	4,33%
K	22064	22285	22356	22366	22199	135	0,61%
O	14163	14272	14535	14606	14528	365	2,58%
S	14377	14468	14740	14917	14892	515	3,58%
HKOS	84767	85300	86734	87430	87262	2495	2,94%

Kilde: Statistikbanken.dk (RAS310)

Tak fra november måned de fem pågældende år.

Som det ses, er antallet af beskæftigede med bopæl i kommunerne steget med 2.495 personer i perioden. Så job- og beskæftigelsesvækst følges pænt ad.

8) Arbejdsløshed

Tabel L viser udviklingen i antal ledige fra 2019 til og med 2022.

Tabel L – Udviklingen i antal fuldtidsledige (4. kvartal 2019 – 1. kvartal 2022)

Geografi	2019K4	2020K1	2020K2	2020K3	2020K4	2021K1	2021K2	2021K3	2021K4	2022K1
Hele landet	104208	117494	146529	134360	126900	140089	112433	95468	76376	80549
Holbæk	986	1114	1414	1238	1214	1293	1032	841	729	764
Kalundborg	765	873	1037	864	863	1006	777	603	549	600
Odsherred	524	584	715	629	620	692	543	419	367	374
Sorø	479	580	752	598	538	643	506	412	339	365
HKOS	2754	3151	3918	3329	3235	3634	2858	2275	1984	2103

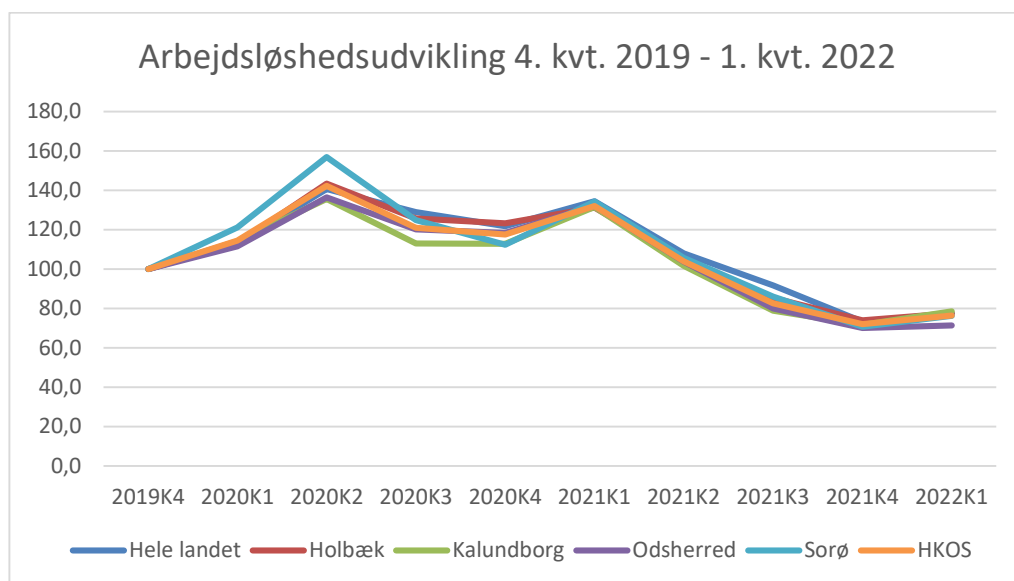
Kilde: Statistikbanken.dk (AULK01)

Generelt er ledigheden lav i vores område med de seneste tre kvartaler på 2,2-2,5 %.

Pga. det forskelligt antal beskæftigede i de forskellige kommuner er det svært at sammenligne. Derfor viser figur 2 udviklingen i antallet af fuldtidsledige, idet 4. kvartal 2019 er sat som indeks 100:

Figur 2 – Samlet antal ledige i området

Kilde: Statistikbanken.dk (AUKL01)

Figuren viser, at ledigheden i vores område samvarierer meget med den samlede ledighed i landet, og at der ikke er signifikante forskelle mellem vores kommuner. Sorø Kommune oplever en større stigning i ledigheden i 2. kvartal 2020 (pga. Corona?), men dette udligner sig senere.

9) Pendling

Som allerede belyst under punkt 6 er alle fire kommuner udpendlingskommuner. Der var i 2020 et nettounderskud af arbejdspladser på 15.012.

Tabel M er en tabel for pendling, der viser beskæftigede personer, antal arbejdspladser, Indpendling og udpendling for de enkelte kommuner. I de to kolonner til højre er der suppleret med en angivelse af, hvor stor en andel henholdsvis ud- og indpendling udgør.

Tabel M – Pendlingstabel – med beskæftigede med bopæl og arbejdspladser samt ind- og udpendling og andele af ind- og udpendling i de enkelte kommuner og LAG Nordvestsjælland

	Beskæftiget natbefolkning (bor her)	Indpendling	Udpending	Beskæftiget dagbefolkning (arbejder her)	Andel udpendling af bosatte	Andel indpendling til arbejdspladser
Holbæk	35643	10518	17603	28558	49%	37%
Kalundborg	22199	6018	8534	19683	38%	31%
Odsherred	14528	3428	6328	11628	44%	29%
Sorø	14892	6503	9014	12381	61%	53%

Kilde: Statistikbanken.dk (PEND101)

1) Tal for november 2020

2) Det er ej muligt at korrigere for ind- og udpendling imellem kommunerne i LAG Nordvestsjælland. Derfor vises ej samlet tal for området.

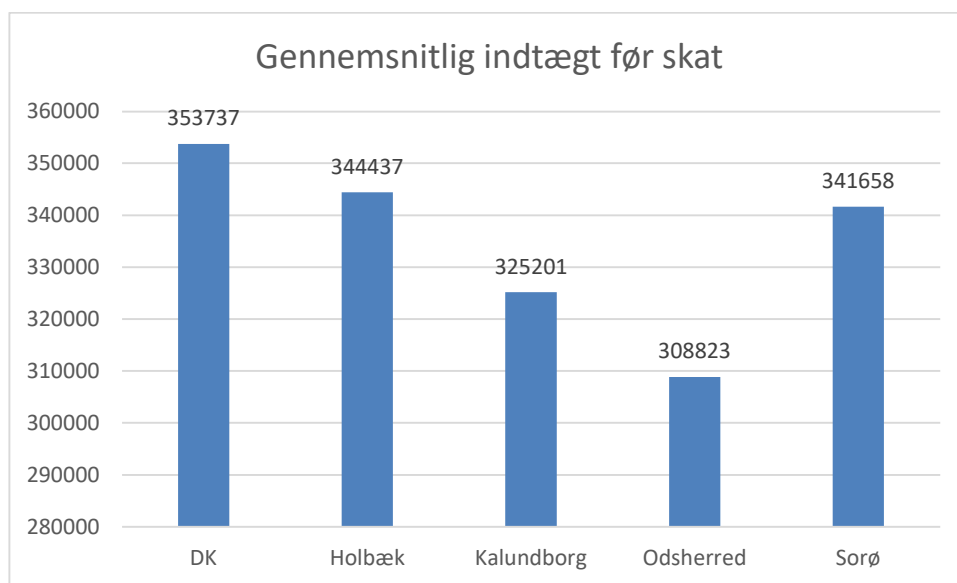
Finansieret af
Den Europæiske Union

Det er påfaldende, hvor høj andelen for både ind- og udpendling er i Sorø Kommune. Arbejdspladsunderskuddet i kommunen (2.511) er ikke specielt højt, men alligevel er der en høj andel udpendling, der så igen suppleres med en høj andel indpendling. Dette kan dog bl.a. skyldes, at regionens hovedsæde ligger i Sorø.

10) Indkomster

Indkomstniveauet for et område er væsentligt for potentialet i området. Danmark er ikke kendt for de største geografiske forskelle i indkomst. Men der er forskelle, også mellem kommunerne i LAG Nordvestsjælland.

Figur 3 – Gennemsnitlig indkomst pr. person i kommunerne og hele landet.

Kilde: Statistikbanken.dk (INDKP101)

1) Tal for 2020

2) Gennemsnitstallet er kun for personer der har indkomsttypen

3) Alle indkomster omfatter udover løn fx erhvervsindkomster, overførselsindkomster og formueindkomster.

Af figur 3 fremgår den gennemsnitlige indkomst for borgere. Alle kommuner ligger under landsgennemsnittet. Holbæk og Sorø Kommune har de højeste indkomster, da de ligger på 97 % af landsgennemsnittet. Odsherred kommune er i den lave ende, kun 87 % af landsgennemsnittet og noget efter de andre kommuner. Der kan være en sammenhæng mellem uddannelsesniveau og indtægter. Vi så jo i punkt 4, at Odsherred generelt har det laveste uddannelsesniveau.

11) Befolkningens sundhed og øvrige sundhedsforhold

For perioden 2017-2021 har Danmarks Statistik lavet en prognose for middellevetiden for en 0-årig.

For landet som helhed er den 81,3 år. I vores kommuner ligger spændet mellem 80,5 år (Holbæk) og 80,1 år (Odsherred).

Samlet set er middellevetiden dermed lavere i området end landsgennemsnittet. Det må alt andet lige indikere dårligere sundhedsforhold for befolkningen. Almindelige forklaringer på dette er erhverv, lavere indkomst, arbejdsløshed og usund livsstil.

Region Sjællands organisering af sygehusvæsenet gør, at de sygehuse, der bruges i området, er Holbæk, Slagelse og Roskilde. Det fremtidige Universitetssygehus Køge forventes taget i brug 2025/26. Fra vores område vil der være langt til det nye sygehus. Sammen med det nye sygehus i Køge forventes denne struktur at være rimelig fremtidssikker, bortset fra at Roskilde Sygehus nedgraderes om nogle år.

Der har været eksempler på, at det kan være vanskeligt at skaffe praktiserende læger i området, især i den nordligste og vestligste del.

12) Infrastruktur

Situationsbeskrivelse af infrastrukturen vil fortrinsvis omhandle de større veje og jernbaner m.v., der er afgørende for mobilitet til og fra området og inden for området, dvs. der lægges vægt på fjerntrafikken.

De vigtige veje for biltrafikken:

- Holbækmotorvejen: Er den helt centrale trafikforbindelse for den nordlige og østlige del af området.
- Fra Holbæk er der motortrafikvej til Vig – videre til Sjællands Odde er der almindelig hovedvej.
- Rute 23 går fra afkørslen på Holbækmotorvejen til Kalundborg og er frem til Knabstrup motorvej. De sidste 28 km til Kalundborg har Folketinget vedtaget skal være motorvej, men den er måske først færdiggjort omkring 2028/29, så der går nogle år endnu.
- I Sorø Kommune og den sydlige del af Kalundborg Kommune er Vestmotorvejen den centrale trafikforbindelse. Vejen ligger ved Sorø, der derved har let og god forbindelse til henholdsvis Fyn og København.
- Hovedvejen mellem Kalundborg og Slagelse har stor trafikmængde. Der er forslag om at strækningen skal indgå i en ny motorvejsforbindelse – Kalundborg-Slagelse-Næstved-Rønnede – den såkaldte Sjællandske Tværforbindelse. Realisering af planen har dog nok længere udsigter, idet det kun er stykket Rønnede-Næstved, der pt. er under planlægning.

Offentlig transport:

- For området er togforbindelsen fra København til Holbæk og videre til Kalundborg ('Nordvestbanen') af stor betydning. Frem til Holbæk er den blevet dobbeltsporet, hvilket giver hurtigere rejsetid og reduceret risiko for forsinkelser. Strækningen mellem Holbæk og Kalundborg er enkeltsporet. Rejsetiden må betragtes som lang, til gengæld er der stop på en del mindre stationer.
- Sorø Station ligger på Vestbanen, der via Korsør fortsætter til Fyn/Jylland. Ikke alle tog stopper på stationen, men der er flere afgang i timen i begge retninger. Rejsetiden må betragtes som rimelig.
- Der er lokalbane ('Odsherredbanen') mellem Holbæk og Nykøbing Sjælland. Giver forbindelse til København i Holbæk.
- Der er lokalbane ('Høng-Tølløse-banen') mellem Slagelse og Tølløse. Der er stop på flere mindre stationer i hhv. Kalundborg, Sorø og Holbæk kommuner. I Tølløse er der forbindelse til København og i Slagelse til Fyn/Jylland.

Havne og færgetrafik:

- Kalundborg Havn er en af Danmarks største havne, og der er i de senere år investeret kraftigt i havnen. Især bulk-gods fra og til hele Sjælland og Lolland Falster lastes og losses på havnen. Havnen er også containerhavn.
- Mols Linien driver fortsat færgefart mellem Odden Færgehavn og Jylland. Tidligere var det Æbletoft-Odden, der var den primære rute. Der er nu mest trafik på Aarhus-Odden. Derudover er der færge mellem Kalundborg og Samsø.

Fast forbindelse til Jylland?

Det diskuteres, om en fast forbindelse mellem Kalundborg-området og Jylland via Samsø er løsningen på trængselsproblemer for trafikken mellem Jylland og København. En fast forbindelse vil givet have stor betydning for Nordvestsjælland. En evt. linjeføring er uklar, men vil uanset hvad berøre vigtige naturområder i flere af vores kommuner. Projektet synes dog lige pt. 'at være skudt til hjørne.'

Det rummer både muligheder og ulemper at komme til at ligge på Danmarks måske vigtigste trafikrute for både vej og jernbane. Men det er allerede nu interessant for områdets udviklingspotentiale, at en fast forbindelse til Jylland kan blive en realitet indenfor en periode på måske 15 til 20 år.

13) Uddannelsestilbud

Kommunerne har hver især valgt forskellige løsninger for strukturen for folkeskoler. Men tendensen er, at de mindre lokale skoler er lukningstruede. Der er dog stadigvæk flere mindre skoler tilbage i lokalområderne, men det er nok et spørgsmål om tid. Skolelukninger har betydet, at der er oprettet flere friskoler i området.

Området har mange efterskoler, hvilket både kan være med til at holde på de unge, trække unge til, og at skabe kulturelle aktiviteter og opretholde arbejdspladser og handelsliv.

Af de længere og erhvervsrettede uddannelser har Sorø mistet sin Ernærings- og Sundhedsuddannelse, der er flyttet til Slagelse. Der er Social- og sundhedsskole samt Teknisk Erhvervsuddannelse i Holbæk (ZBC) og Landbrugsskole i Høng.

Det er begrænset, hvor mange kompetencegivende uddannelser det er muligt at tage i området. Det giver alt andet lige det problem, at mange unge rejser for at uddanne sig. Det er selvfølgelig godt, men det kan være svært at tiltrække dem og andre efter endt uddannelse. Der er mærkbart færre 20-30 årige i området.

I de senere år er der dog kommet nye uddannelser til i både Kalundborg og Holbæk (antal optagne studerende sommeren 2022 angivet i parentes)

- Bachelor of Engineering in Biotechnology, Kalundborg (70)
- Diplomingeniør, bioteknologi, Kalundborg (19)
- Diplomingeniør, maskinteknologi, Kalundborg (23)
- Professionsbachelor, bioanalytiker, Kalundborg (35)
- Professionsbachelor, sygeplejerske, Holbæk (37)
- Finansøkonom, Holbæk (55)

Det er ikke umiddelbart klart, om disse uddannelser primært søges af unge fra området, eller om det er studerende fra hele landet. Den engelsksprogede bioteknologiuddannelse må dog forventes at tiltrække studerende langvejsfra.

14) Energiforsyning

Den Industrielle Symbiose i Kalundborg er helt central at nævne i sammenhæng med energiforsyning. Det er et samarbejde mellem virksomheder, hvor den enes affald kan være energiforsyning og råstoffer for en anden.

I sammenhæng med den industrielle symbiose er der Symbiose Centeret, som har en række aktiviteter, der har fokus på at sprede og udvikle symbiosetankegangen og en række forsøgsprojekter indenfor vedvarende energi og energieffektivitet.

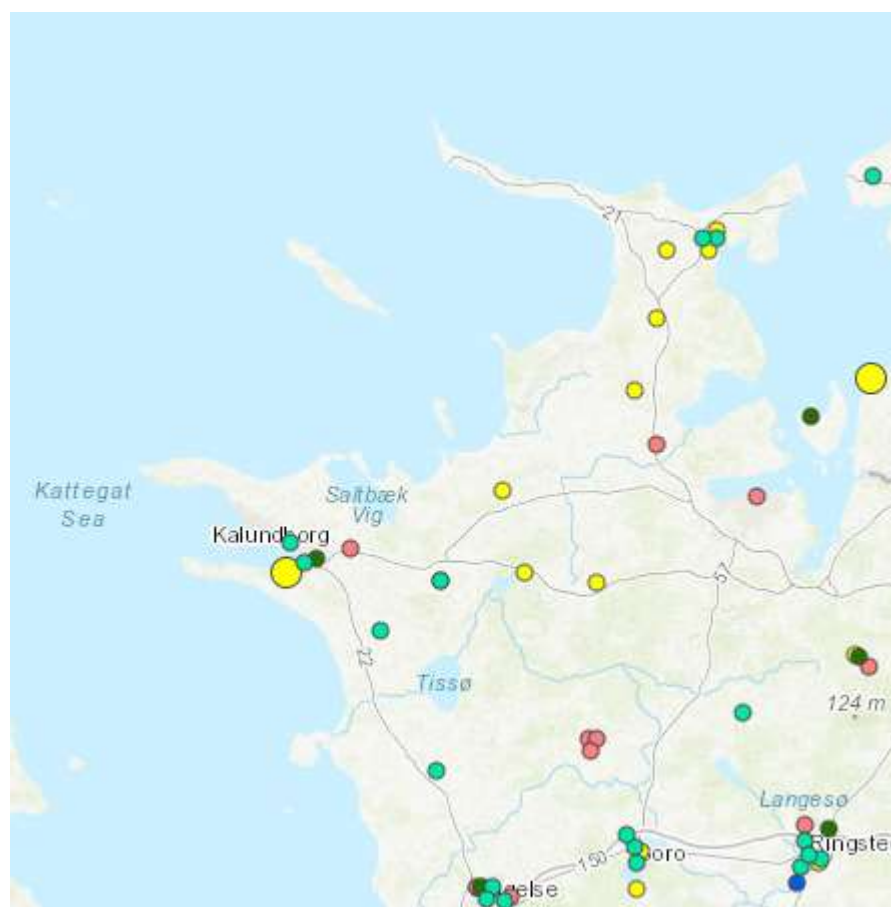
I Odsherred er Odsherred Forsyning langt fremme med fjernvarme, og kommunens sydlige del er på vej til at komme på fjernvarmenettet (Fårevejle Stationsby 2022-2023, Fårevejle Kirkeby 2023-2024, Asnæs 2023-2025, Hørve 2023-2024 og Vallekilde 2023-2024). Endvidere har borgere i Rørvig selv taget initiativ til at få fjernvarme til byen, da mange af husene ellers var opvarmet via oliefyr.

I Holbæk Kommune er man fortsat meget afhængig af fossile brændsler. 64 % af husstandene i Holbæk opvarmes således med olie- eller gasfyr. Kommunen har lavet en strategisk energiplan frem mod 2030, der skal reducere udledning med CO₂ med 70 %. Den er i foråret 2022 fulgt op af en strategisk varmeplan. Der er overvejelser om at etablere fjernvarme i Svinninge og Tølløse, og om at udvide det eksisterende fjernvarmenet i Jyderup og Mørkøv.

I nedenstående figur 4 og 5 ses udbredelsen af hhv. el-, fjernvarmeproducerende og vindkraftanlæg. Hvordan disse bidrager i forhold til områdets samlede energiforbrug, har det ikke være muligt at klarlægge. Det gælder også udbredelsen af solenergi.

Figur 4 – El- og varmeproducerende værker i vores område.

Kilde: Energistyrelsen (<https://ens.dk/service/statistik-data-noegletal-og-kort/interaktive-kort>)

Signaturforklaring

Fjernvarmeværker, 2019

Erhvervsværker, 2019

Lokale værker, 2019

Decentrale værker, 2019

Centrale værker, 2019

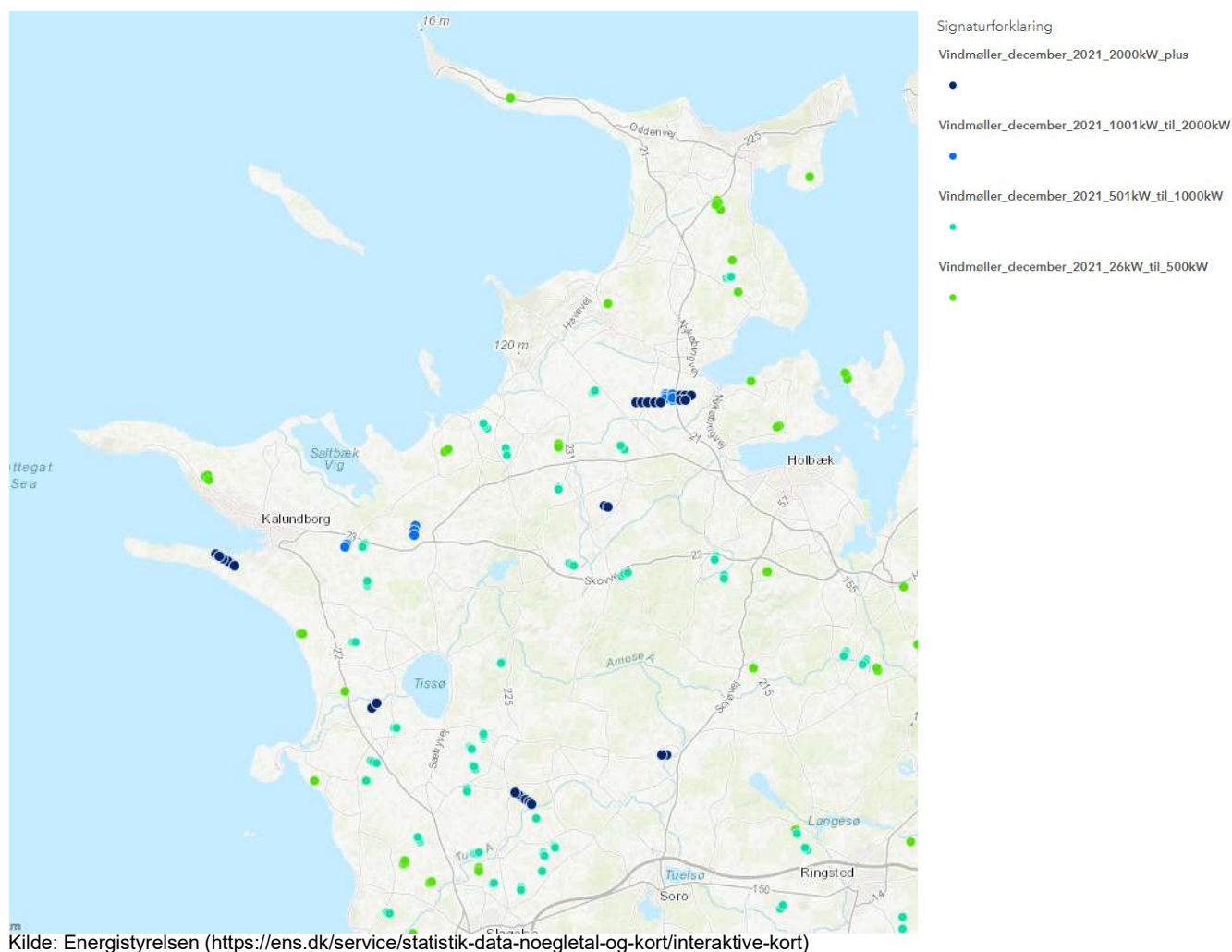

Vandkraftværker, 2019

Finansieret af
Den Europæiske Union

Figur 5 – Vindkraftanlæg i vores område.

15) Naturudnyttelse og -benyttelse

Området er kendt for særdeles attraktive naturforhold. Helt dominerede er naturligvis landbruget, men sammen med skove, fredede områder og særlige naturområder er det et attraktivt kulturlandskab. Da det er et meget stort område, er det også meget forskelligartet, hver del med sit særpræg.

Af særlige steder kan nævnes Røsnæs, Åmoserne, Lammefjorden, de store søområder og Susåen i Sorø og den sydlige del af kommunen. Som følge heraf er der gjort en stor indsats for at etablere en række fyrtårnsprojekter, blandt andet ved hjælp af LAG-midler og andre fondsmidler. Her kan nævnes Geopark Odsherred, Naturpark Åmosen, Istidsruten og Røsnæs Rundt.

Områdets kyster og fjorde tiltrækker turister, og her er der store sommerhusområder. Isefjorden er også et yndet rekreativt område med turisme- og uddannelsesværdi (sidstnævnte med afsæt i den styrkelse af det maritime miljø, der har fundet sted på Holbæk Havn, bl.a. gennem det LAG-støttede Holbæk Kystlivcenter). Men der er fortsat mulighed for, at beboere og turister kan bruge de øvrige naturområder mere end i dag.

Særligt efter Corona i 2020 opleves der et større ønske om udeliv, hvad enten der er tale om vandre-/cykelture eller overnatning i shelters. Områdets natur driver også en del af bosætningen, hvilket ses i den relativt store tilflytning fra Københavns Kommune.

Der er en makrotrend henimod, at en del børnefamilier fra storbyen gerne vil bo på landet. Her kan det være relevant at kigge på, om boligmassen på landet evt. kan tænkes anderledes (naturligvis med skelen til de kommunale bosætningsstrategier). Efterspørges der fx anderledes boformer end de parcelhuse, der i dag er dominerende? De samme overvejelser kan man gøre sig i forhold til de alle bosatte på landet, der måske gerne vil rykke over i noget mindre, men samtidigt beholde deres tilknytning til et givent lokalområde.

To ud af tre regionale graveområder efter råstoffer ligger i vores område: Kalundborg regionale graveområde og Sorø regionale graveområde. I alt udgjorde de 44 % af restressourcerne i hele Region Sjællands område med udgangen af 2018, hvor opgørelsen er foretaget. (Kilde: Region Sjællands Råstofplan 2020-31, side 117)

16) Kulturelle forhold

Området har et aktivt foreningsliv. Herunder f.eks. idræts- og spejderforeninger. Men der er en tendens, at aktiviteterne er for nedadgående. Dels pga. faldende børnetal, men også fordi børn og unge har en tendens til at være mere differentierede i deres interesser og valg af fritidsaktiviteter, herunder ikke mindst digitale aktiviteter. Dette kan så til gengæld medvirke til, at der opstår nye aktiviteter, bl.a. under andre organisationsformer end foreninger. Fx er der i den forudgående programperiode ydet støtte til en e-sportsklub i Ruds Vedby.

Det er også en tendens, at foreningerne får færre frivillige, herunder forældre der er parat til at gøre en indsats. Udfordringen med frivillige er blevet særlig tydelig efter Corona, og det er ikke usædvanligt, at selv store foreninger må ud i ekstraordinære generalforsamlinger for at få besat bestyrelsesposterne. Mange ikke-idrætsbaserede foreninger slås også med en høj gennemsnitsalder, der på ikke så lang sigt kan være med til at reducere betragteligt i antallet af foreninger. Udviklingen kan være med til at svække sammenhængskraften i et lokalområde.

Af kulturelle tilbud er der teatre, museer og biografer i området. Om sommeren er der flere store festivaler og andre former for musikarrangementer. Flere biografer drives ved hjælp af frivillig arbejdskraft, bl.a. Mørkøv Bio. Området har tre egnsteatre: Odsherred Teater (siden 2007 også egnsteater for Kalundborg Kommune), Sjællands Teater (med Holbæk Teater) og Teatret Fair Play, ligeledes i Holbæk. Kulturhus Gimle i Føllenslev er en vigtig scene for verdensmusik.

Sorø har et stort kunstmuseum. Desuden kan nævnes Odsherred Kunstmuseum og Æglageret i Holbæk. Der er mange lokale kunstnere i området, hvilket bl.a. kan opleves på 'Kunstdage i Pinsen', som er blevet en tradition i hele det midt- og vestsjællandske område. Kunstdagene har i de sidste mange år åbnet gallerier og kunstneres egne værksteder for offentligheden i Pinsen, så borgere og turister får et indblik i den lokale kunstneriske produktion.

Der findes flere væsentlige kulturhistoriske seværdigheder, blandt andet Brorfelde Observatorium med tilhørende naturværdier i De Sjællandske Alper, Røsnæs Fyr og militærhistoriske landskab og Andelslandsbyen i Holbæk. Anneberg Kulturpark er også ved at blive en stor attraktion, der favner både fødevarer, kunst, bygningshistorie og gastronomi i Michelin-klasse.

Der er flere steder en underskov af mindre arrangementer inden for fx musik og foredrag i kultur- og forsamlingshuse, kirker m.m. Der er opbakning til dette, men nogle af disse arrangementer burde måske

trække flere til, end de gør. Udfordringen er nok, at der er behov for nye initiativer til kulturelle tilbud, der tænkes ind i en bredere kontekst og har en form og omfang, der efterspørges. Ofte er det et mere modent publikum, der benytter disse tilbud, mens de yngre generationer kun er fåtalligt repræsenteret. Kunne der ændres på dette, ville det også understøtte bosætning.

Vig Festival er en veletableret festival i området, men der er i de senere år kommet flere festivaler til, bl.a. SKVULP i Holbæk og en række mindre musikfestivaler i Odsherred – både for moderne og klassisk musik. Sorø har også festivaler for hhv. klassisk musik og historie. Kalundborg har med års mellemrum en festival, hvor man fejrer maleren Lundbye.

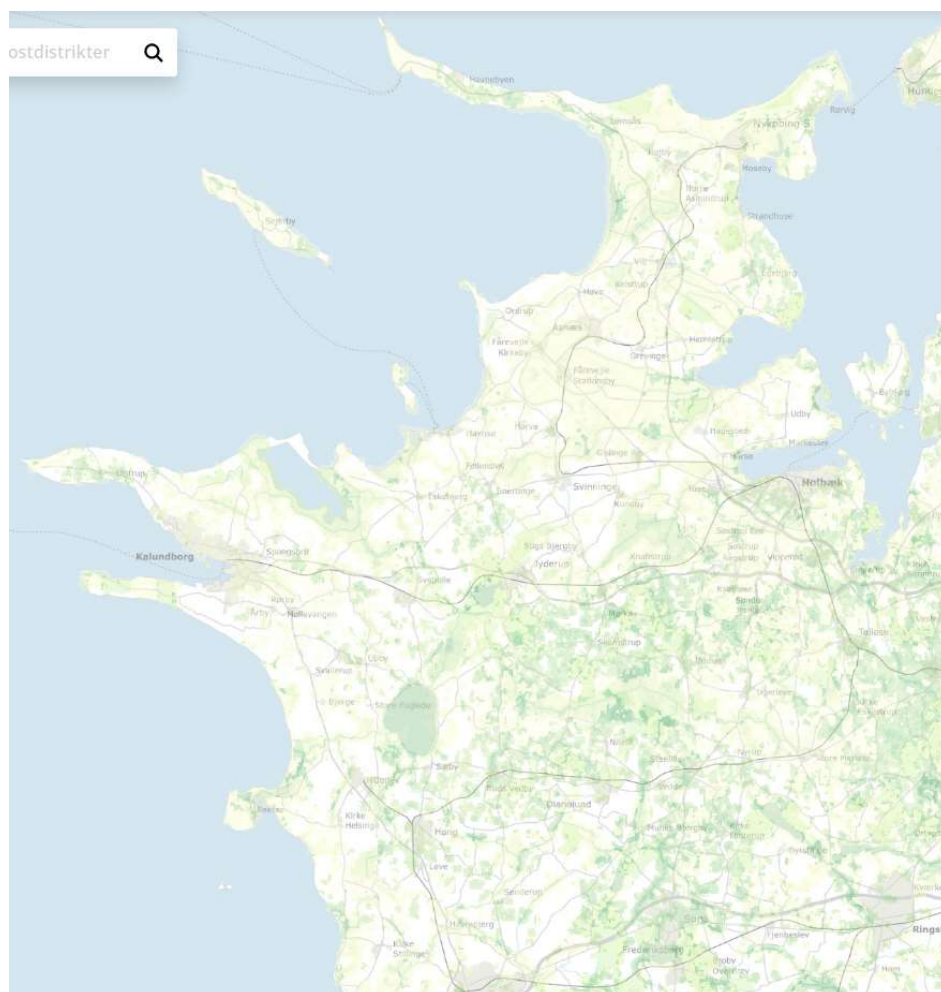
Det kan også nævnes, at området har en rimelig kort afstand til København, så byens kulturelle tilbud også er en del af de tilbud, der er tilgængelig for beboere i Nordvestsjælland. Det skal ses som en fordel, da det giver kulturelle tilbud, der ikke er mulighed for at have lokalt. I øvrigt en fordel som andre dele af landet ikke har på samme måde.

17) Særlige klima-/miljømæssige forhold

Der tales meget om udtagning af lavbundsjord til reduktion af CO²-udledning, og derfor viser figur 6 potentialet i vores område. Jo grønnere området er, jo større potentiale:

Figur 6. Potentiale for udtagning af lavbundsjorder

Kilde: klimalavbund.dk/1

I forbindelse med forhandlingerne om den store Landbrugspakke i 2021 blev der lavet nogle baggrundsnotater, der sætter %-satser på, hvad disse jorder udgør af det samlede areal i kommunen. Resultatet ses i tabel M.

Tabel M – Arealer med lavbundsjorder

	Holbæk	Kalundborg	Odsherred	Sorø	DK	HKOS
Areal (km²)	577,3	575,6	354,2	308,5	42951,1	1815,6
Lavbundsjorder (km²)	33,31	19,8	6,41	21,49	1713,25	81,01
% areal med lavbund	5,8%	3,4%	1,8%	7,0%	4,0%	4,5%

Kilde: Statistikbanken.dk (ARE207) og notat om 'Fordeling af lavbundsarealer på kommuner' fra Fødevareministeriet (fvm.dk/fileadmin/user_upload/FVM.dk/Dokumenter/Landbrug/Tekniske_gennemgange_-_Landb.forh._2021/Bilag_21_-_fordeling_af_lavbundsarealer_paa_kommuner.pdf)

**Finansieret af
Den Europæiske Union**